

Yksinyrittäjätuen vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu
Työ ja yrittäjyys
18/2011

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

SATU AALTONEN – JARNA HEINONEN – KATRI LUOMALA

Yksinyrittäjätuen vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja

Työ ja yrittäjyys

18/2011

Tekijät Författare Authors Satu Aaltonen, Jarna Heinonen, Katri Luomala	Julkaisuaika Publiceringstid Date Huhtikuu 2011 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Yksinyrittäjätuen vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi	
Tiivistelmä Referat Abstract Yksinyrittäjätuen vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi -raportissa kartoitetaan yksinyrittäjätuen vaikutusta yrittäjän ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen sekä yksinyrittäjätuen toimivuutta yritysten ja ELY-keskusten näkökulmista. Raportissa tuodaan esiin myös tukeen liittyviä kehittämistarpeita. Tutkimusta varten kerättiin tietoa tukea hakeneilta yrityksiltä (n=292) sekä tukialueilla sijaitsevilta ELY-keskuksilta (n=33). Näiden aineistojen lisäksi analyysissä on käytetty tuen hakuprosessin aikana kertyneitä yritysten taustatietoja. Yksinyrittäjätuella tuetaan ensimmäisen työntekijän palkkaamista yritykseen. Tuki on ensimmäisenä vuotena 30 prosenttia palkkakuluista ja toisena vuonna 15 prosenttia. Kesällä 2007 aloitettu yksinyrittäjätuki on maantieteellisesti laajentunut vaiheittain muutamasta lta-Suomen ja Lapin kunnasta suureen osaan Suomea vuoden 2010 loppuun mennessä. Tuki on kohdistunut erityisesti Kaakkois-Suomeen, Lappiin, Pohjois-Savoon ja Pohjois-Karjalaan. Kyselyyn vastanneet yritykset olivat melko tyytyväisiä yksinyrittäjätuen toteutukseen. Eniten kritiikkiä yrityksissä ja ELY-keskuksissa sai myönnetyn tuen raskaaksi koettu maksatusprosessi sekä tukirahojen saaminen tilille liian hitaasti etenkin liikevaihdoltaan pienissä yrityksissä. Vajaat viidennes tukea saaneista yrittäjistä koki tuen välttämättömäksi ensimmäisen työntekijän palkkauspäätöstä tehdessään. Vajaata puolta yrittäjistä tuki kannusti palkkaamaan työntekijän vakituisen kokoaikaiseen työsuhteeseen. Lopuissa tapauksista yrittäjä palkkasi työntekijän joka tapauksessa tuesta riippumatta. Tuki sekä rohkaisee rekrytointeihin että ohjaa solmimaan vakituisia, kokoaikaisia työsuhteita. Aineiston perusteella näyttää siltä, että tuella on suurin merkitys jo pitkään yksinyrittäjänä toimineille yrityksille. Ne olisivat muita useammin jättäneet rekrytoinnin tekemättä, jos eivät olisi saaneet siihen tukea. Yrityksistä yli 80 prosenttia on sitä mieltä, että tuen myöntäminen työ- ja elinkeinotoimistoista osana palkkatukea olisi parempi tapa organisoida ensimmäisen työntekijän työllistämisen tukeminen kuin nykyinen käytäntö. Tulosten perusteella raportissa suositellaan yksinyrittäjätuesta luopumista sellaisenaan sekä yksinyrittäjätuen ja palkkatuen yhdistämistä yritysten ja työllistämistukijärjestelmän selkiyttämiseksi ja päällekkäisyyksien karsimiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriön yhdyshenkilö: Työllisyys- ja yrittäjyysosasto/Raimo Puhto, puh. 010 606 3688	
Asiasanat Nyckelord Key words yksinyrittäjätuki, yritykset, yrittäjyys, työnantajat	
ISSN 1797-3562	ISBN 978-952-227-529-5
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 65	Kieli Språk Language Suomi, finska, finnish Hinta Pris Price 15 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Esipuhe

Yksinyrittäjätuki on vuonna 2007 alkanut tukikokeilu, jonka tarkoituksena on ollut rohkaista yksinyrittäjiä palkkaamaan ensimmäinen työntekijä. Tukikokeilu on maantieteellisesti laajentunut vaiheittain muutamasta Itä-Suomen ja Lapin kunnasta suureen osaan Suomea.

Tukikokeilu on voimassa vuoden 2011 loppuun saakka. Vuoden 2011 aikana tehdään päätökset siitä, onko tukijärjestelmää tarkoituksenmukaista jatkaa tai laajentaa esimerkiksi koko maata kattavaksi vuodesta 2012 eteenpäin.

Tämä arviointi tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi yksinyrittäjätuen vaikutuksesta yrittäjän ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen sekä yksinyrittäjätuen toimivuudesta yritysten ja ELY-keskusten näkökulmasta. Raportissa on kartoitettu yksinyrittäjätuen kehittämiskohteiden tunnistamiseksi myös yritysten ja ELY-keskusten mielipiteitä vaihtoehtoisista tukimuodoista.

Raportin käytännön toteutuksesta vastasi TSE Entren tutkimusryhmä professori Jarna Heinonen, akatemiaprofessori Anne Kovalainen sekä tutkijat Satu Aaltonen ja Katri Luomala.

Arvioinnin ohjausryhmän jäseninä olivat edellä mainittujen TSE Entren henkilöiden lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön työllisyys- ja yrittäjyysosastolta teollisuusneuvos Heikki Vesa, hallitusneuvos Päivi Kerminen, neuvotteleva virkamies Pertti Hämäläinen, vanhempi hallitussihteeri Mikko Ojala ja ylitarkastaja Raimo Puhto.

Helsingissä huhtikuussa 2011

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työllisyys- ja yrittäjyysosasto

Sisältö

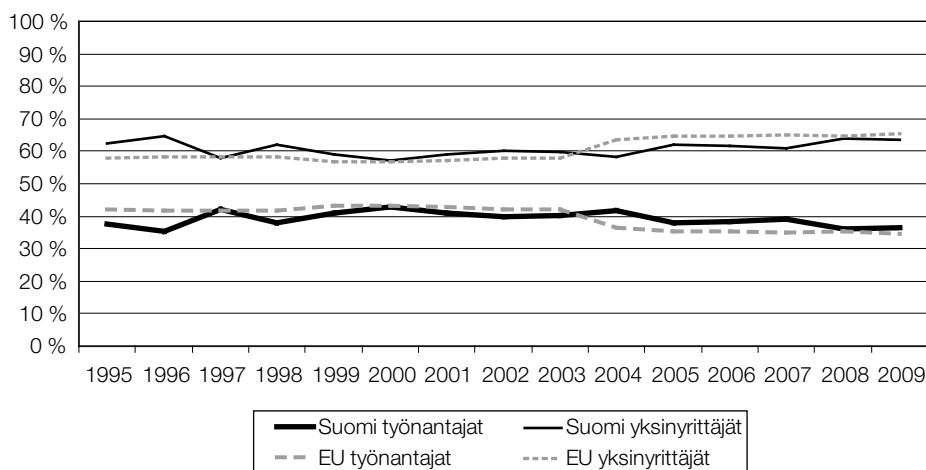
Esipuhe.....	5
1 Johdanto.....	9
1.1 Taustaa tutkimukselle.....	9
1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	12
1.3 Tutkimuksen toteutus.....	13
2 Yksinyrittäjätuki ja muut työllistämistä tukevat julkiset toimet.....	17
2.1 Yksinyrittäjätuki.....	17
2.2 Avustuksen suhde muihin työllistämisen tukitoimiin.....	25
3 Tuen toimivuus ja vaikutukset.....	29
3.1 Tukea hakeneet yritykset kyselyaineiston valossa.....	29
3.2 Toimivuus: yritysten näkökulma.....	36
3.3 Toimivuus: ELY-keskusten näkökulma.....	39
3.4 Tuen vaikutus työllistämiseen.....	42
4 Vaihtoehtoiset tukimallit.....	49
5 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	55
Lähteet.....	60
Liitetaulukot.....	62

1 Johdanto

1.1 Taustaa tutkimukselle

Yksinyrittäjät muodostavat suurimman osan suomalaisesta ja eurooppalaisesta yrityskannasta (Kuvio 1, Eurostat 2011). Kaksi kolmesta yrittäjästä on yksinyrittäjiä. Täten Suomessa toimii yli 150 000 yksinyrittäjää. Yksinyrittäjyys on yleisempää naisten kuin miesten joukossa. Vuonna 2009 naisyrittäjistä yksinyrittäjiä oli 78 prosenttia ja miesyrittäjistä 65 prosenttia. Yksin toimivat naisyrittäjät työskentelevät useimmiten henkilökohtaisia palveluja tarjoavissa yrityksissä kuten parturikampaamoissa tai fysioterapiapalveluissa. Noin 90 prosenttia hyvinvointipalveluja tuottavista yrityksistä toimii ilman ulkopuolisia työntekijöitä. (Aaltonen ym. 2009, Eurostat 2011.)

Kuvio 1. Yksinyrittäjien ja työnantajayrittäjien osuudet Suomessa ja EU:ssa (Eurostat 2011)

Myös miesyrittäjien yrityksistä kaksi kolmesta toimii ilman ulkopuolisia työntekijöitä. Kaikista alkavista yrityksistä noin 60 prosenttia jää työllistävyydeltään korkeintaan yhden hengen yritykseksi koko elinkaarensa ajaksi. Yritysrakenteessa on eroja toimialoittain. Henkilökohtaisten palvelujen sektorilla sekä kaupan alalla yritykset ovat keskimäärin pienempiä kuin teollisuudessa ja rakennusosalalla. Rakennusosalalta tosin löytyy sekä hyvin pieniä että suuria yrityksiä. (Aaltonen ym. 2009.)

Yksinyrittäjien suuri määrä herättää ajatuksen, että yksinyrittäjien joukossa on varmasti paljon myös toteutumaton työllistämispotentiaalia. Tuoreen tutkimuksen (Aaltonen ym. 2009) mukaan kuitenkin noin 60 prosenttia tutkituista alkavista

yrittäjistä ei missään elinkaarensa vaiheessa työllistä yhtä henkilöä enempää. Tutkimushetkellä peräti 69 prosentilla yksinyrittäjistä ei ollut työllistämisen edellytyksiä, ts. heiltä puuttui sekä halu että mahdollisuus työllistää yritykseensä ensimmäinen ulkopuolinen työntekijä.

Mikäli yritys palkkaa ulkopuolisen työntekijän, se tapahtuu todennäköisimmin ensimmäisten toimintavuosien aikana. Työllistämisen esteitä tarkastelleen tutkimuksen mukaan yli puolet (60 %) työnantajayrittäjistä on työllistänyt ensimmäisen työntekijänsä ensimmäisen toimintavuoden aikana. Työnantajayrittäjistä 90 prosenttia oli palkannut työntekijän neljän ensimmäisen vuoden aikana. (Aaltonen ym. 2009.)

Kaikki yritykset eivät tavoittele työnantajuutta. Osalle yksinyrittäjyys on tietoinen päätös, joka ei ole riippuvainen yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Osalle yrittäjistä yksinyrittäjyys on ideaalitalanne, kun taas osan suunnitelmissa se on vain työvoiman palkkaamista edeltävä välivaihe. Työllistämishaluihin ja -aikomuksiin vaikuttaa se, kuinka yksinyrittäjyys koetaan ja mitä tavoitteita yritystoiminnalle asetetaan.

Rekrytoinnin tapahtuessa tulee työllistämiseen liittyvien halujen, kykyjen, resursien ja tarjonnan kohdata. Työllistämisen esteitä kartoittaneen tutkimuksen (Aaltonen ym. 2009) mukaan vajaa viidennes (17 %) yrittäjistä ei halua työllistää ulkopuolisia työntekijöitä, vaikka yrityksen taloudellinen tilanne sen mahdollistaa. Toisaalta puolelta yrittäjistä puuttuu sekä halu että taloudelliset mahdollisuudet työllistää ulkopuolisia työntekijöitä. Halukkuutta työllistämiseen on kolmanneksella yrittäjistä. Näistä vajaa kaksi kolmannesta on valmis palkkaamaan työntekijän heti, ja runsas kolmannes yrityksen taloudellisen tilanteen kehittyessä suotuisasti.

Syitä yksinyrittäjien vähäiseen työllistämiseen on monia. Eurobarometri-kyselyn (Ensimmäinen työntekijä 2005) mukaan yli puolet yksinyrittäjistä ei palkkaa työntekijöitä, sillä heidän liiketoimintansa ei ole tarpeeksi laaja-alaista tai liiketoimintaa ei voi laajentaa. Lisäksi palkkaamista rajoittavat taloudelliset syyt, korkeat työvoimakustannukset sekä kilpailu muiden yritysten kanssa. Monet yrittäjät pelkäävät myös työntekijästä aiheutuvaa hallinnollista työtä. Näin ollen noin neljännes yrittäjistä haluaa työskennellä yksin ja hallita itse omaa liiketoimintaansa. (Ensimmäinen työntekijä 2005.)

Yrityksen työllistämiskyvystä puhuttaessa viitataan usein myös työllistämiskustannuksiin – sekä työntekijän suoriin palkkakuluihin että erityisesti palkan sivukuluihin. Suomen yrittäjien tekemän selvityksen mukaan (Soikkeli 2005) lähes kolme neljästä yrittäjästä harkitsisi ensimmäisen työntekijän palkkaamista, jos sosiaalivakuutusmaksuihin myönnettäisiin tukea. Kolmannes yksinyrittäjistä voisi hyvin todennäköisesti palkata työntekijän, mikäli palkkaamista tuettaisiin. Lähtökohtana toki on, että työtä on yrityksessä riittävästi uudelle työntekijälle. Kaiken kaikkiaan selvityksen perusteella palkkaamisen tukeminen alentaisi ensimmäisen työntekijän palkkaamiskynnystä.

Palkan sivukulut arvioidaan monissa työllistämistä kartoittavissa tutkimuksissa tärkeiksi työllistämistä estäviksi tekijöiksi. Eurobarometri-kyselyn (Ensimmäinen työntekijä 2005) mukaan 27 % yrityksistä pitää liian korkeita välillisiä työvoimakustannuksia syynä olla palkkaamatta työntekijää. Aiempi työllistämisen esteitä kartoittanut tutkimuksemme sai vastaavaksi luvuksi 23 prosenttia (Aaltonen ym. 2009).

Vuosittaisessa PK-yritysbarometrissa palkan sivukulujen rooli työllistämisen esteenä on pienentynyt 2000-luvulla. Yrityksistä joka viides piti palkan sivukuluja työllistämisen suurimpana esteenä vuonna 2004. Vuonna 2009 näiden yritysten osuus oli enää 7 prosenttia, mutta vuonna 2011 osuus oli jälleen kивunnut 10 prosenttiin (PK-yritysbarometri syksy 2009 & kevät 2011). Sivukulut nähdään esteeksi erityisesti pienissä ja nuorissa yrityksissä, ja sivukulut yhdessä työvoimakustannusten kanssa koetaan työllistämisen esteiksi erityisesti kaupan alalla (PK-yritysbarometri kevät 2011).

Yrityksen aiempi työllistämishistoria ennustaa yrityksen nykyisiä asenteita työllistämiseen, työllistämiskykyä sekä työllistämisen todennäköisyyttä. Valtaosalla työnantajana toimineista yrityksistä kokemukset ensimmäisen työntekijän palkkaamisesta ovat olleet positiivisia. Positiiviset kokemukset vahvistavat toimintaa ja aikaisemmin työnantajana toimineiden halukkuus uusiin rekrytointeihin on suurempi kuin aina yksinyrittäjänä toimineilla. Halukkuus kietoutuu myös taloudellisiin mahdollisuuksiin eli työnantajayritysten talous mahdollistaa työvoiman palkkaamisen paremmin kuin yksinyrittäjien talous. (Aaltonen ym. 2009.)

Vuonna 2007 Suomessa otettiin käyttöön tukikokeilu, avustus ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin, yksinyrittäjien työllistämisen lisäämiseksi. Tuen nimeksi on arkikielessä vakiintunut yksinyrittäjätuki, jota tässäkin raportissa käytetään. Yksinyrittäjätuen tavoitteena on rohkaista yrittäjiä työllistämään ensimmäinen työntekijä. Tukea ei ole tarkoitettu rahallisesti mittavaksi, vaan pikemminkin rohkaisuksi ja kannustukseksi työllistämistä harkitseville yrittäjille. Yksin toimintaa harjoittavan yrittäjän on mahdollista saada yksinyrittäjätukea ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin asetuksessa määritetyillä alueilla. Tukea voi saada ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin 30 prosenttia ensimmäisen vuoden ajalta sekä 15 prosenttia seuraavan vuoden ajalta. Yrittäjät voivat hakea yksinyrittäjätukea alueellisista ELY-keskuksista. Aiemman tutkimuksen (Aaltonen ym. 2009) perusteella työllistämisen tukimuodot¹ olivat yrityksille melko tuntemattomia. Palkkatuki tunnettiin laajimmin ja sitä oli myös käytetty eniten. Maantieteellisesti rajattua yksinyrittäjätukea oli käyttänyt hyvin harva yritys, mutta noin kolmannes kyselyyn vastanneista yrityksistä oli kuullut kyseisestä tuesta (kyselyn n=628). (Aaltonen ym. 2009.)

Käsilä oleva tutkimus yksinyrittäjätuen toimivuudesta ja vaikuttavuudesta liittyy läheisesti Suomessa käynnissä olevaan keskusteluun yritystuista ja niiden roolista yritystoiminnan katalysoijana ja kehittämisen välineenä. Yritystuet, ml. yksinyrittäjätuki, ovat elinkeinopolitiikan väline, jolla pyritään edistämään markkinoiden

1 Tutkimuksessa tarkastelussa olivat palkkatuki, työ-olosuhteiden järjestelytuki, yksinyrittäjätuki, matalapalkkatuki ja sosiaaliturvamaksuista vapauttaminen.

toimintaa, yritystoiminnan kasvua sekä yhteiskunnan hyvinvointia (Koski & Ylä-Anttila, 2011). Tuoreen tutkimuksen mukaan (Koski & Pajarinen 2010) vuonna 2008 valtion suurimmat yritystukiorganisaatiot myönsivät yrityksille tukea yhteensä noin 1,77 miljardia euroa, eli noin 0,96 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tästä summasta suoria tukia oli 29 %, starttirahoja 2 %, lainoja 32 % ja takauksia noin 37 %. Oleellista on, että yritystukien määrä (yritysten lukumäärin ja tukieuroin mitattuna) on Suomessa kasvanut: vuonna 2008 edelliseen vuoteen verrattuna noin 15 % ja vuoteen 2003 verrattuna 44 %. Vuonna 2008 tukea sai yli 30 000 yritystä, mikä on vajaat 10 % yrityskannasta. Finnvera on suurin julkinen yritysten rahoittaja (noin puolet yritystuen ja -rahoituksen kokonaismäärästä). Tekesin osuus on noin viidenes, työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) noin kymmenes ja maa- ja metsätalousministeriön (MMM) osuus muutama prosentti myönnetystä yritystuen ja -rahoituksen kokonaismäärästä.

EU-komissio seuraa jäsenmaiden tukien määrää. EU-komission raportissa yritystukiin sisältyvät suorat tuet, lainojen ja takausten tukiosuudet ja verotuet. Näin laskien yritystukien määrä on edellä esitettyä alhaisempi, vuonna 2009 noin 800 miljoonaa euroa. Vuoden 2010 osalta valtion myöntämien tukien määräksi on arvioitu hieman vajaat 1 miljardi euroa (suurille yrityksille noin 300 miljoonaa euroa), josta TEM:n ja sen ohjauksessa olevien organisaatioiden myöntämän tuen osuus (sisältäen Tekesin, Finpron ja Finnveran) on runsaat 600 miljoonaa euroa (suurille yrityksille noin 100 miljoonaa euroa). Eri tahojen arviot yritystukien määrästä vaihtelevat riippuen siitä, kuinka esimerkiksi laina-, takaus- ja verotukien tukiosuus on laskelmissa otettu huomioon. Valtion lisäksi myös kunnat tukevat yrityksiä eri tavoin. (Suurten yritysten valtiontukia arvioiva työryhmä 2011).

Yritystukien tehtävänä on korjata markkinoiden toimintapuutteita. Tämä on pidettävä mielessä arvioitaessa yksinyrittäjätukea. Ensinnäkin tuki tulisi kohdentua potentiaalisille ja menestyville hankkeille ja karsia sen piiristä huonot ja kannattamattomat. Kyse on tällöin siitä, että markkinat eivät kykene saattamaan pääomia yhteiskunnan kannalta parhaisiin kohteisiin. Toisaalta yritystukia on perusteltu ns. ulkoisvaikutuksilla, jolloin markkinoilla syntyy sellaisia hyötyjä ja haittoja, jotka jäävät markkinoilla hinnoittelemana. Tällaiset ulkoisvaikutukset liittyvät lähinnä tiedon erityisluonteeseen ja ne eivät ole keskeisessä roolissa arvioitaessa yksinyrittäjätukea. Lopulta yritystuet on tarkoitettu väliaikaisiksi ratkaisuuksi korjaamaan markkinoiden toimimattomuutta.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Yksinyrittäjätukea on vuosina 2007–2010 myönnetty yhteensä noin 11,4 miljoonan euroa². Tukikokeilu alkoi kesken vuotta 2007, joten tuona vuotena hakemuksia käsiteltiin vain 18 kappaletta, joille rahoitusta myönnettiin noin 168 000 euroa.

2 15.10.2010 mennessä

Tukikokeilu päättyy vuoden 2011 lopussa. Vuoden 2011 aikana tehdään päätökset siitä, onko ko. tukijärjestelmää tarkoituksenmukaista jatkaa tai laajentaa esimerkiksi koko maata kattavaksi vuodesta 2012 eteenpäin. Tämä raportti tarjoaa tietoa päätöksenteon tueksi.

Tämän selvityksen tarkoituksena on kartoittaa *yksinyrittäjätuen vaikutus yrittäjän ensimmäisen työntekijän työllistämiseen* sekä mainitun *tukijärjestelmän toimivuus eri toimijoiden näkökulmista* sekä mahdolliset tukeen liittyvät *kehittämistarpeet*. Tutkimuksessa haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

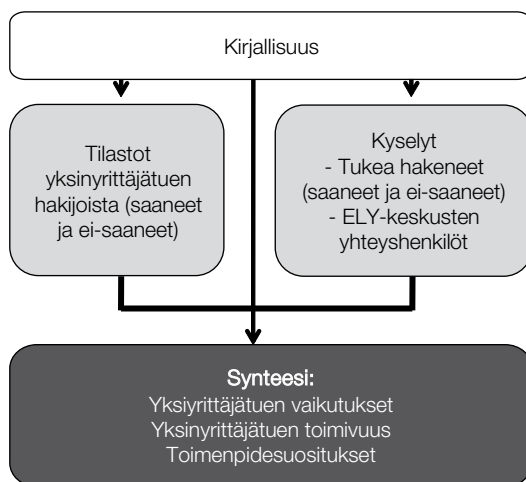
- 1 Yksinyrittäjätuen vaikutus yksinyrittäjän ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen
 - Missä määrin tuella on vaikutusta ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen?
 - Miten tuen vaikutusta voidaan selittää?
- 2 Tukijärjestelmän toimivuus ja tukijärjestelmän mahdolliset kehittämistarpeet ensimmäisen työntekijän palkkaamisen edistämisessä yrittäjien ja muiden sidosryhmien näkökulmasta
 - Kuinka toimivana yrittäjät pitävät yksinyrittäjätukea?
 - Kuinka toimivana ELY-keskukset ja muut sidosryhmät näkevät yksinyrittäjätuen oman ELY- alueensa yrittäjille?
 - Miten tukikokeilu on toiminut ELY-keskuksissa?
 - Onko toimijoiden näkökulmasta olemassa jokin muu tapa ensimmäisen työntekijän palkkauksen edistämiseen?
 - Miten tukijärjestelmää voidaan kehittää edelleen yrittäjien ja hallinnon näkökulmista?

1.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimusprosessi ja evaluoinnin tasot

Tutkimus pohjautuu TEM:ltä saatuun yksinyrittäjätukea käsittelevään tilastoaineistoon, tätä selvitystä varten kerättyihin kyselyaineistoihin sekä aiempaan kirjallisuuteen. Aineistojen avulla tutkimuksessa muodostetaan kokonaiskuva yksinyrittäjätuen toimivuudesta ja vaikuttavuudesta sekä yrittäjien että ELY-keskusten näkökulmasta (Kuvio 2).

Kuvio 2. Tutkimusprosessi

Yksinyrittäjätuen toimivuuden ja vaikutusten arviointi perustuu David Storey'n (1998) kehittämään kuusiportaiseen malliin. Yrittäjyyspoliittisten instrumenttien ja ohjelmien arvioinnin kolmea ensimmäistä tasoa nimitetään mallissa havainnoinniksi ja ylintä kolmea tasoa arvioinniksi. Havainnointitasoilla tavoitteena on joko kuvata instrumentin toteutusta tai osallistujien mielipiteitä siitä. Arvioinnin tasoilla (IV-VI) tavoitteena on vertailla toimenpiteen kohteena olleita muihin vastaaviin ryhmiin ja saada näin näkyviin toimenpiteen aikaansaamat vaikutukset.

Havainnoinnin ensimmäisellä tasolla kuvataan instrumentin toteutus ja kohdeyritykset. II tasolla keskitytään osallistujien mielipiteisiin tuen toteutuksesta ja III-tasolla osallistujien käsitykseen tuen merkityksestä liiketoiminnalle. Ensimmäisellä varsinaisella evaluointitasolla (IV) verrataan tuettuja yrityksiä muihin 'tyypillisiin' yrityksiin, jotka eivät ole saaneet tukea. Seuraavalla tasolla verrataan tuettuja yrityksiä iältään, toimialaltaan ja muilta taustatekijöiltä samankaltaisiin tukea saamattomiin yrityksiin. Arvioinnin korkeimmalla tasolla otetaan vertailussa huomioon myös tuen saajien valikoitumisesta johtuva poikkeama, kuten esimerkiksi erilainen sijainti, koko tai muu vastaava. Tässä selvityksessä päästään tasojen IV ja V välimaastoon. Raportissa kuvataan yksinyrittäjätukea saaneet sekä selvitetään heidän mielipiteensä/kokemuksensa tuen toimivuudesta ja merkityksestä. Tuetta jääneiden yritysten vertailu tukea saaneisiin tuo arviointiin varsinaisen evaluoinnin ulottuvuuksia, jolloin päästään vertaamaan tuen kohteena olleita yrityksiä sellaisiin yrityksiin, joille ei ole myönnetty kyseistä tukea. Arvioinnissa sovelletaan ns. vertaistamista eli verrataan tukea saaneiden yritysten kehittymistä samankaltaisten, tukea saamattomien yritysten kehitykseen (ks. Koski & Ylä-Anttila 2011).

Taulukko 1. Evaluoinnin tasot Storey'n mukaan

Arviointi	
Taso VI	Tutkimukseen valikoitumisen aiheuttaman vääristymän huomioon ottaminen
Taso V	Tuen kohteena olleiden yritysten ja vastaavien ei-tuettujen yritysten vertailu
Taso IV	Tuen kohteena olleiden yritysten ja 'tyypillisten' yritysten (esim. koko yritys-populaation) vertailu
Havainnointi	
Taso III	Käyttäjien / kohteiden näkemykset instrumentin vaikuttavuudesta
Taso II	Käyttäjien / kohteiden mielipiteet toteutuksesta
Taso I	Politiikkainstrumentin toteutuksen kuvailu (osallistujat, käytetyt varat jne.)

Kyselyaineistot ja TEM:n tilastot

Tutkimusta varten kerättiin kaksi kyselyaineistoa. Ensimmäinen aineisto koostuu yrityksistä, jotka ovat hakeneet avustusta ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin tukimuodon voimassaoloaikana. Toinen aineisto koostuu ELY-keskusten viranhaltijoiden vastauksista.

Vuosina 2007–2010 (15.10.2010 mennessä) ELY-keskuksissa on käsitelty 1 197 tukihakemusta. Hakijoista 865:llä oli toimiva sähköpostiosoite, jonka kautta yrityksiä lähestyttiin. Kysely toteutettiin Internetissä sähköisenä kyselynä. Kyselyyn vastasi 292 yritystä, ja vastausprosentti on 34.

Kyselyyn vastanneista yrityksistä suurimman ryhmän muodostavat teollisuuden ja rakennusalan yritykset, joita on aineistossa 29 prosenttia. Lähes yhtä suuri osuus on liike-elämää palvelevia yrityksiä (27 %). Henkilökohtaisia palveluja tarjoavia yrityksiä sekä tukku- ja vähittäiskaupan yrityksiä on kumpiakin vajaa viidennes (18–19 %). Kyselyyn vastanneiden yritysten edustajista kolmannes on naisia ja kaksi kolmannesta miehiä. Iältään vastaajista 18 prosenttia on alle 35-vuotiaita, 35 prosenttia on 35–44-vuotiaita, 30 prosenttia 45–54-vuotiaita ja loput 18 prosenttia yli 55-vuotiaita. Aineiston yrityksistä tukea on myönnetty 92 prosentille ja 8 prosenttia on saanut kielteisen päätöksen.

Aineiston edustavuutta testattiin katoanalyysillä, jossa kyselyyn vastanneita verrattiin perusjoukkoon eli kaikkiin tukea hakeneisiin yrityksiin. Kyselyyn vastanneet yritykset edustavat alueellisesti hyvin perusjoukkoa sekä ELY-keskuksittain että kansallisin tukialueittain (Liitetaulukko 1). Toimialoittain tarkasteltuna rakennus- ja kuljetusalan yritykset ovat hieman aliedustettuina vastanneissa yrityksissä. Toisaalta liike-elämän palveluja tuottavia yrityksiä on aineistossa enemmän kuin perusjoukossa. Näiden yritysten joukossa on paljon ammatillista, tieteellistä ja teknistä toimintaa harjoittavia yrityksiä kuten tilitoimistoja, insinööritoimistoja ja liikkeenjohdon konsultointiyrityksiä. Vuonna 2008 tukipäätöksen saaneiden yritysten osuus on aineistossa pienempi kuin perusjoukossa. Näiden yritysten tukikausi on juuri loppunut, eikä kyselyyn vastaaminen ehkä siksi tuntunut kovin mielekkäältä. Vastaavasti juuri tutkimuksen toteuttamisvuonna (2010) tukea hakeneiden osuus

yrittäjistä on perusjoukkoa suurempi. Melko odotetusti kielteisen päätöksen saaneiden yritysten edustus aineistossa on perusjoukkoa pienempi. Nämä aineiston rajoitteet tulee ottaa huomioon tuloksia tarkasteltaessa.

Toinen kyselyaineisto koostuu ELY-keskusten viranhaltijoiden vastauksista. Tutkimukseen valittiin ETOK (elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri) -vastuualueiden johtajat, yksinyrittäjätuesta vastaavan yksikön johtajat, rahoituspäälliköt, yksinyrittäjätuen esittelijät sekä maksatuspäälliköt kaikista ELY-keskuksista, joiden alueella on tukialueeseen kuuluvia kuntia. Tutkimukseen valikoitui 65 henkilöä, joista kolmen sähköpostiosoite ei toiminut. Vastauksia saatiin 33, ja vastausprosentiksi muodostui 51.

ELY-keskuksista vastaus saatiin kolmestatoista keskuksista eli kaikista niistä, joiden alueella tukea myönnetään (liitetaulukko 2). Kutsu osallistua tutkimukseen meni viidelle hengelle kussakin ELY-keskuksessa. Vastanneiden määrä vaihteli keskuksittain yhden ja viiden välillä, joten ELY-keskusten painoarvo tutkimuksessa vaihtelee. Liitetaulukossa 2 on verrattu vastanneiden jakaumaa keskuksittain avustuksen voimassaoloaikana käsiteltyjen hakemusten jakaumaan. Jakaumat vastaavat muuten melko hyvin toisiaan, mutta Kaakkois-Suomen, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan ELY-keskukset ovat aineistossa hieman aliedustettuna. Vastaavasti Hämeen, Keski-Suomen, Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen keskusten vastaukset saavat hieman suuremman painoarvon kuin hakemusten jakauma edellyttäisi.

Kyselyaineistojen lisäksi käytössämme on ollut tukikokeilun aikana kerätyt tiedot avustusta hakeneista yrityksistä. Tämä tilastoaineisto sisältää tiedot kaikkien tukea hakeneiden yritysten sijainnista, toimialasta, avustuspäätöksestä, päätösajan kohdasta ja myönnetyn avustuksen suuruudesta sekä yhteystiedot.

Käsillä oleva raportti jakautuu viiteen lukuun. Johdannon jälkeen luvussa kaksi kuvataan avustusta ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin, sen toteutusta ja suhdetta muihin työllistämisen tukiin Suomessa. Tämän jälkeen luvussa kolme arvioidaan tuen toimivuutta tukea saaneiden ja hylättyjen yritysten sekä tukea myöntävien ELY-keskusten näkökulmasta. Kolmannen luvun lopussa arvioidaan myös lyhyesti tuen vaikuttavuutta yritysten työllistämiseen. Neljännessä luvussa raportoidaan kyselyaineistoihin perustuen yritysten ja ELY-keskusten mielipiteitä vaihtoehtoisista tukimuodoista tuen kehittämiskohteiden tunnistamiseksi. Raportin viimeisessä luvussa esitetään tutkimuksen yhteenveto, johtopäätökset sekä toimenpidesuosituksiset.

2 Yksinyrittäjätuki ja muut työllistämistä tukevat julkiset toimet

Seuraavassa tarkastelemme, ketkä ovat oikeutettuja saamaan yksinyrittäjätukea, ketkä sitä ovat saaneet ja paljonko tukea on myönnetty. Ensin esittelemme yksinyrittäjätuen ehdot ja tukialueiden laajenemisen vuodesta 2007 eteenpäin. Tämän jälkeen tarkastelemme tukeen käytettyä rahoitusta, sen jakautumista sekä yksinyrittäjätukea hakeneita yrityksiä. Yksinyrittäjätuen lisäksi yrityksille on tarjolla muita työllistämistä tukevia avustuksia. Luvun lopussa esittelemme muut yritysten saatavilla olevat työllistämiseen suunnatut tuet.

2.1 Yksinyrittäjätuki

Yksinyrittäjätuen ehdot

Yksinyrittäjätuen juuret ovat selvitysmies Raimo Sailaksen raportissa *Osaavan työvoiman saannin turvaaminen väestöään menettävillä alueilla* (30.12.2005). Raportissa ehdotettiin avustusta ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin väestöään voimakkaasti menettävillä alueilla. Ehdotuksen tavoitteena oli madaltaa yksinyrittäjien kynnystä palkata ensimmäinen työntekijä yritykseensä ja luoda samalla työllistämiseen rohkaiseva ja pysyvyyttä tukeva ilmapiiri. (Sailas 2005.)

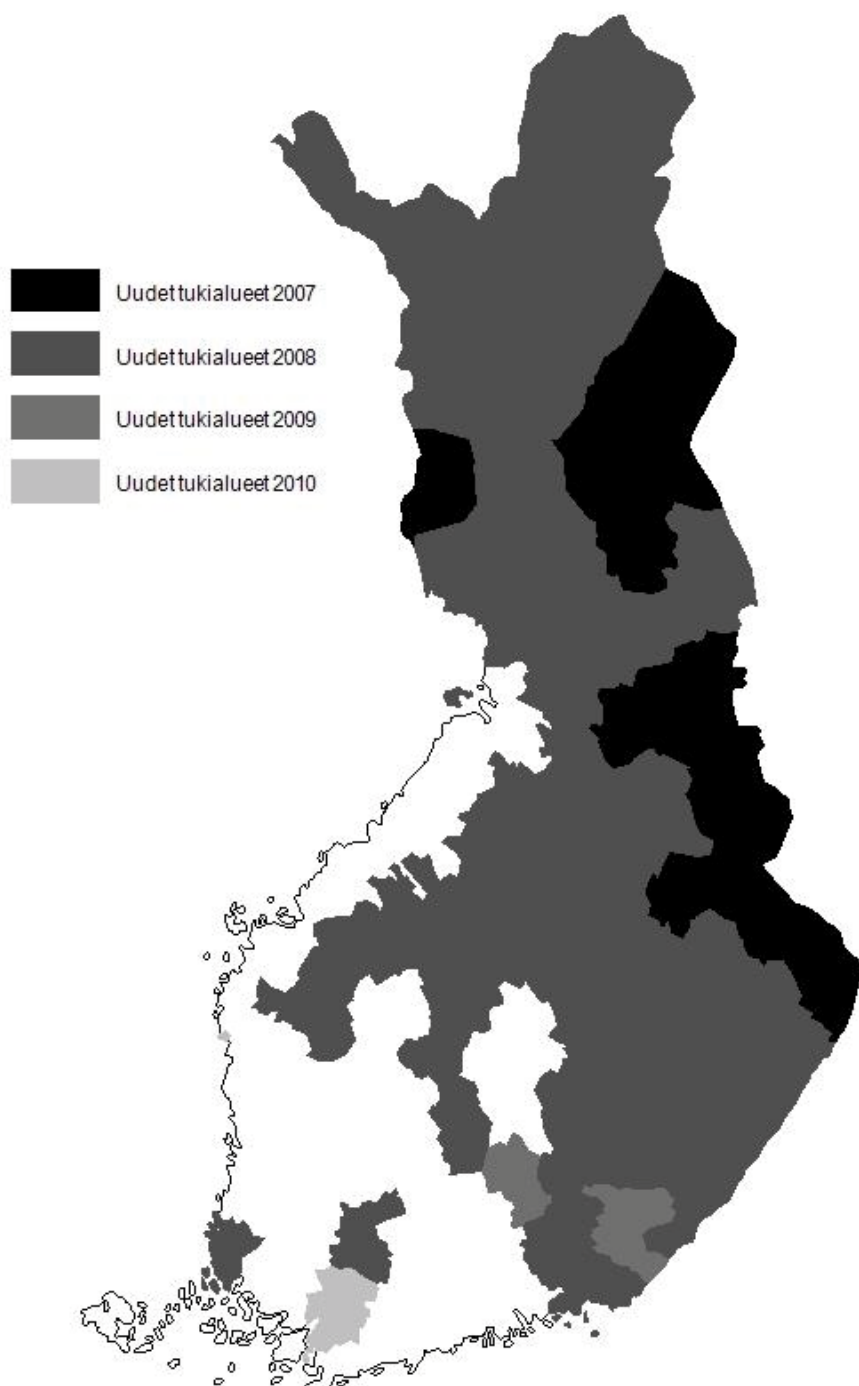
Yksinyrittäjätuki perustuu Lakiin valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006) sekä sen nojalla annettuihin asetuksiin (asetukset 675/2007, 1180/2007, 639/2008, 1055/2008, 1152/2009, 245/2010). Tuen määrä on 30 % palkkattavan työntekijän palkasta ensimmäisten 12 kuukauden ajalta ja 15 % seuraavien 12 kuukauden ajalta. Palkan sivukuluja ei lasketa palkkasummaan. Tuki myönnetään hakemuksesta. Tukea voidaan myöntää toistaiseksi voimassa oleviin työsuhteisiin, joissa viikkotyöaika ylittää 25 tuntia. Tukea ei voida myöntää eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta³, jos työnantaja saa samalta ajalta työntekijän palkkaamiseen muuta valtion tukea. Tukea myönnettäessä arvioidaan, onko hakija yksinyrittäjä, toimiiko hakijayritys avustukseen oikeuttavalla alueella, onko hakijayrityksessä tai yrittäjän muussa yrityksessä ollut työntekijöitä toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa työsuhteen alkamista edeltävän 12 kuukauden aikana, onko yrityksellä kannattavan liiketoiminnan edellytykset ja voidaanko avustuksen arvioida vääristävän kilpailua ja markkinoiden toimintaa muuten kuin vähäisessä määrin. Avustuksen kohteena oleva työsuhte ei ole saanut alkaa ennen avustuksen hakemista eikä

3 Poikkeuksia ovat työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta eräissä kunnissa vuosina 2003–2011 annetussa laissa (1200/2002) tarkoitettu maksuvapautus ja työnantajan sosiaaliturvamaksusta vapauttamisesta Kainuun maakunnassa vuosina 2005–2011 annetussa laissa (1094/2004) tarkoitettu maksuvapautus.

tukea voida myöntää kala-, maa- tai metsätalouteen eikä maataloustuotteiden jalostukseen tai markkinointiin. Tuki on ns. de minimis -tukea, jota nykyisten säännösten mukaan yksittäinen yritys ei voi saada kolmena perättäisenä vuotena enempää kuin 200 000 euroa. Säädöksen (8.4.2010/245) mukaan avustusta voidaan myöntää enintään vuoden 2011 loppuun.

Ensimmäisenä vuotena avustusta voitiin myöntää seuraavissa seutukunnissa: Kehys-Kainuu, Torniolaakso, Itä-Lappi, Pielisen-Karjala sekä Ilomantsin ja Rautavaaran kunnissa. Vuoden 2008 alussa tuen piiriin tuli koko I tukialue sekä Seinäjoen ja Eteläisten Seinänaapurien seutukunnat ja äkillisen rakennemuutoksen alueina Forsan, Etelä-Pirkanmaan, Jämsän, Keuruun, Kotka-Haminan, Kouvolan, Lappeenrannan sekä Vakka-Suomen seutukunnat. Seinäjoen ja Eteläisten Seinänaapurien seutukuntien mukaanotolla pyrittiin keräämään kokemuksia avustuksen toimivuudesta paremmassa kehitysvaiheessa olevissa kunnissa. Saman vuoden lokakuussa tukialue laajennettiin koskemaan myös Imatran seutukuntaa. Vuoden 2009 alusta Länsi-Saimaan seutukunta yhdistettiin Lappeenrannan seutukuntaan ja näin myös Länsi-Saimaan seutukunta pääsi tuen piiriin. Tuolloin myös Heinolan seutukunta otettiin mukaan. Vuoden 2010 aikana mukaan on liitetty Salon seutukunta (1.1. alkaen), Kaskisten kaupunki (1.1. alkaen) sekä Hartolan ja Sysmän kunnat (15.4. alkaen). Tuki-alue on laajentunut vaiheittain tuen voimassaolon aikana uusiin, erikseen nimettäviin rakennemuutoksen alueisiin tai muuten vaikeassa kehitysvaiheessa oleviin alueisiin. Vuoden 2010 loppuun mennessä avustuksella tuettiin I tukialueella tai Forsan, Etelä-Pirkanmaan, Imatran, Jämsän, Keuruun, Kouvolan, Kotka-Haminan, Lappeenrannan, Salon, Seinäjoen tai Vakka-Suomen seutukunnan alueella tai Hartolan, Heinolan, Kaskisten tai Sysmän kunnassa toimivien yksinyrittäjien ensimmäisen työntekijän palkkausta (ks. Kuvio 3).

Kuvio 3. Tukialueen laajentuminen vuosina 2007–2010⁴

4 Kartassa käytetty vuoden 2007 kuntajakoa

Tuen toteutus alueittain ja kustannuksiltaan

Vuonna 2007 rahoitusta tukeen oli varattu 0,8 miljoonaa euroa. Vuosina 2008–2010 varattu rahoitus on ollut hieman vajaa 10 miljoonaa euroa (9,7–9,8 miljoonaa) vuodessa. Tuen käyttö on kuitenkin ollut huomattavasti vähäisempää kuin varatun rahoituksen määrä. Kaikkiaan varatusta rahoituksesta on käytetty vain 38 prosenttia. Eniten tukea myönnettiin vuonna 2008, noin 5 miljoonaa euroa. Vuosina 2009 ja 2010 tukea on myönnetty runsaat 3 miljoonaa euroa molempina vuosina. Vuosina 2007–2010 tukeen varattu rahoitus, myönnetty summa, tuen saajien lukumäärä ja myönnetyn tuen keskimääräinen koko on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 2. Tukeen varattu ja myönnetty rahoitus, tuen hakijoiden lukumäärä ja myönnetyn tuen keskimääräinen suuruus vuosina 2007–2010

Vuosi	Varattu rahoitus ¹⁾ €	Myönnetty rahoitus €	Hakijoiden määrä	Myönnetyn tuen ka. €
2007	800 000	168 625	18	9 368
2008	9 700 000	4 993 610	528	9 458
2009	9 800 000	3 283 190	359	9 145
2010 (15.10. asti)	9 800 000	2 929 960	292	10 034
Yhteensä	30 100 000	11 375 385		

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2009

Hallituksen esitys vuoden 2009 talousarvioesityksen (HE 116/2008 vp) täydentämisestä

Eduskunnan kirjelmä 21/2009 vp: Lisäksi momentin perusteluja muutetaan siten, että momentin valtuudesta varattua enintään 9 800 000 euroa käytettäväksi avustuksiin yksityisyrityksille ensimmäisen työntekijän palkkaamiseksi saa poikkeuksellisesti vuonna 2009 käyttää myös valtionneuvoston nimeämällä äkillisen rakennemuutoksen alueilla myös muihin momentin mukaisiin investointi- ja kehittämishankkeisiin.

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2010

Hallituksen esitys vuoden 2010 talousarvioesityksen (HE 138/2009 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2011

Hallituksen esitys vuoden 2011 talousarvioesityksen (HE 126/2010 vp) täydentämisestä

Myönnetty tuki

Tuki on myönnetty valtaosalle sitä hakeneista yrittäjistä. Tuen myöntämisperusteet ovat melko yksiselitteiset, eikä perusteissa ole harkinnanvaraisia kohtia paria poikkeusta lukuun ottamatta. Jossain määrin harkinnanvaraisia perusteita ovat tuen saajan kannattavan liiketoiminnan edellytykset ja avustuksen kilpailua vääristävä vaikutus. Tukea saaneiden ja ei-saaneiden hakijoiden osuus hakijoista käy ilmi seuraavasta taulukosta.

Taulukko 3. Myönnetyn tuen osuus hakijoista vuosittain

Vuosi	Myönnetty lkm	Myönnetty %	Ei myönnetty lkm	Ei myönnetty %
2007	18	100	0	0
2008	463	88	65	12
2009	302	84	57	16
2010 (15.10. asti)	253	87	39	13
Yhteensä	1 031	86	161	14

Ensimmäisenä toimintavuonna 2007 tuki myönnettiin kaikille sitä hakeneille 18 yrittäjälle. Eniten tukea hakeneita on ollut vuonna 2008, jolloin tuki myönnettiin sitä hakeneista yli 500 yrittäjästä 88 prosentille. Seuraavana vuonna 84 prosenttia hakeneista sai yksinyrittäjätukea ja vuonna 2010 (15.10. asti) tuki myönnettiin 87 prosentille sitä hakeneista.

Tukea on myönnetty pääasiassa I tukialueen yrityksille. Tukea saaneista yrityksistä 62 prosenttia sijaitsee tukialueella I. Tukialueen II yrityksiä on noin joka kymmenes tukea saaneista, ja tukialueella III sijaitsee vajaa kolmannes tukea saaneista yrityksistä. Vuosittain tarkasteltuna myönnettyjen tukien osuuksissa ei tukialueittain ole suuria eroja. Seuraavassa taulukossa on esitetty myönnettyjen tukien osuudet tukialueittain.

Taulukko 4. Myönnettyjen tukien osuudet tukialueittain (%)

Vuosi	Tukialue I	Tukialue II	Tukialue III	Yhteensä
2007	100	0	0	100
2008	57	12	31	100
2009	67	10	23	100
2010 (15.10. asti)	62	6	32	100
Yhteensä	62	10	28	100

ELY-keskusalueittain yritysmäärin tarkasteltuna eniten tukea on haettu Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueelle. Noin viidesosa vuosittain tukea hakeneista yrityksistä kuuluu sen toimintapiiriin. 15 prosenttia tukea hakeneista yrityksistä sijaitsee Lapissa, ja lähes yhtä moni Pohjois-Savossa tai Pohjois-Karjalassa. Etelä-Savon ELY-keskuksen alueella sijaitsee noin joka kymmenes tukea hakeneista yrityksistä. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen muodostavat Seinäjoen ja Eteläisten Seinänaapurien seutukunnat. Nämä liitettiin tuen piiriin vuonna 2008, jotta saataisiin kerättyä kokemuksia tuesta myös paremmassa kehitysvaiheessa olevilta alueilta. Tästä lähtien noin kymmenesosa tuesta on suuntautunut tälle alueelle.

Taulukko 5. Tukea hakeneet ELY-keskusalueittain vuosina 2007–2010 (%)

ELY-keskus	2007	2008	2009	2010	Yhteensä
Etelä-Pohjanmaa	0	11	10	10	10
Etelä-Savo	0	12	9	10	10
Häme	0	3	3	3	3
Kaakkois-Suomi	0	22	15	18	19
Kainuu	17	4	8	3	5
Keski-Suomi	0	4	3	1	3
Lappi	17	15	15	14	15
Pirkanmaa	0	3	1	1	2
Pohjanmaa	0	2	2	3	2
Pohjois-Karjala	67	9	11	14	12
Pohjois-Pohjanmaa	0	4	4	3	4
Pohjois-Savo	0	10	15	15	13
Varsinais-Suomi	0	2	2	5	3
Yhteensä	100	100	100	100	100
N	18	528	359	292	1197

Toimialoittain ja yritysmäärin tarkasteltuna tukea on myönnetty eniten rakentamisen, kuljetuksen ja teollisuuden yrityksille. Tukku- ja vähittäiskauppaan, henkilökohtaisiin palveluihin ja liike-elämän palveluihin on kuhunkin myönnetty noin viidesosa vuosittaisesta tuesta. Alkutuotannon yritysten osuus vuosittaisesta tuesta on muutaman prosentin luokkaa (lukuun ottamatta vuotta 2007). Alkutuotannon yrityksistä suurin osa toimii puunkorjuualalla, joka on maa- ja metsätaloutta palvelevaa yritystoimintaa, ja kuuluu näin ollen yksinyrittäjätuen piiriin, toisin kuin varsinainen maa- ja metsätalousyrittäjyys.

Taulukko 6. Myönnetyn tuen osuus toimialoittain (%)

Vuosi	Alkutuotanto	Rakentaminen, kuljetus ja teollisuus	Tukku- ja vähittäiskauppa	Henkilökohtaiset palvelut	Liike-elämän palvelut	Yhteensä
2007	11	28	33	17	11	100
2008	4	39	18	18	21	100
2009	3	35	18	23	21	100
2010 (15.10. asti)	5	36	20	21	19	100
Yhteensä	4	37	19	20	20	100

Tukea saaneiden yritysten liikevaihdot vaihtelevat suuresti. Tukea saaneiden yritysten keskimääräinen liikevaihto on 135 000 euroa, mutta pienimmillään liikevaihto on alle 10 000 euroa ja suurimmillaan yli 3 miljoonaa euroa. Osasta yrityksistä ei ollut liikevaihtotietoa saatavissa mm. siksi, ettei yrityksellä ole vielä ollut yhtään

kokonaista tilikautta. Tukea saaneiden yritysten liikevaihdon tunnusluvut on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 7. Tukea saaneiden yritysten liikevaihdon tunnusluvut (€)

Liikevaihdon tunnusluvut	euroa
Keskiarvo	135 001
Mediaani	88 286
Pienin liikevaihto ¹⁾	8 737
Suurin liikevaihto	3 084 865
Alakvartiili	52 968
Yläkvartiili	154 185

1) Liikevaihtotieto jätettiin käsittelemättä myös niiltä, joiden ilmoittama liikevaihto oli alle 8 500 euroa. Tässä oletuksena pidettiin, että yrityksen täytyy olla alv-velvollinen, mikäli siihen ollaan palkkaamassa työntekijää. Näin rajattuna 19 yritystä putosi pois liikevaihdon suuruutta koskevasta analyysistä

Myönnetyn tuen määrä vaihtelee muutamasta tuhannesta yli 34 tuhanteen euroon. Keskimääräinen myönnetty tuki on hieman yli 10 000 euroa. Myönnetyn tuen keskiarvo, keskihajonta ja pienin ja suurin myönnetty summa vuosittain on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 8. Myönnetyn tuen keskiarvo, keskihajonta ja pienin ja suurin myönnetty summa vuosittain (€)

Vuosi	Keskiarvo	Keskihajonta	Pienin summa	Suurin summa
2007	9 368	3 586	1 007	16 200
2008	10 785	3 485	3 870	34 500
2009	10 871	3 029	3 900	25 780
2010 (15.10. asti)	11 581	3 485	4 620	27 900
Yhteensä	10 980	3 378	1 007	34 500

Vaikka pienimmän ja suurimman myönnetyn avustuksen määrä vaihtelee suuresti, tuki on tyypillisesti 10 000–15 000 euroa. Yli 15 000 euron tukia on saanut noin joka kymmenes yrittäjä. Eri tukialueilla tuen suuruus on ollut jokseenkin samaa luokkaa, joskin tukialueella I alle 10 000 euron tuen saajia on suhteessa vähiten. Myönnetty tukisummat tukialueittain on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 9. Myönnettyt tukisummat tukialueittain (%)

	Tukialue I	Tukialue II	Tukialue III	Yhteensä
Alle 10 000 €	38	48	44	41
10 000–15 000 €	52	44	46	49
Yli 15 000 €	10	8	10	10
Yhteensä	100	100	100	100

Myönnettyissä tukisummissa on eroja toimialoittain tarkasteltuna. Eniten yli 15 000 euron tukia on myönnetty liike-elämän palveluihin ja rakentamiseen, kuljetukseen ja teollisuuteen. Alkutuotannossa ja henkilökohtaisissa palveluissa toimivista yrityksistä 63 % on saanut tukea alle 10 000 euroa. Tukisummat toimialoittain on esitetty seuraavassa taulukossa.

Taulukko 10. Myönnetyt tukisummat toimialoittain (%)

	Alkutuotanto	Rakentaminen, kuljetus ja teollisuus	Tukku- ja vähittäiskauppa	Henkilökohtaiset palvelut	Liike-elämän palvelut
Alle 10 000 €	63	39	57	63	41
10 000–15 000 €	31	50	37	35	47
Yli 15 000 €	6	11	6	2	12
Yhteensä	100	100	100	100	100

Hylätyt tukihakemukset

Tuen voimassaoloaikana noin 14 prosenttia avustusta hakeneista on saanut kielteisen päätöksen tukihakemukselleen. Tukialueittain tarkasteltuna hyväksytyjen ja hylättyjen hakemusten määrä on samankaltainen, sillä kaikilla kolmella tukialueella 83–88 prosentille hakijoista on myönnetty tuki. Eri toimialojen välillä ei myöskään ole suurta eroa, sillä kielteisen tukipäätöksen on saanut toimialasta riippuen 12–17 % hakijoista. ELY-keskuksittain tarkasteltuna ELY-keskusten välillä on suurta vaihtelua hylättyjen hakemusten osuudessa. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Hylättyjen hakemusten osuudet ELY-keskuksittain (%)

ELY-keskus	Myönnetty	Hylätty	Yhteensä	Hakemuksia (N)
Etelä-Pohjanmaa	83	17	100	121
Etelä-Savo	86	14	100	122
Häme	74	26	100	39
Kaakkois-Suomi	87	13	100	222
Kainuu	73	27	100	64
Keski-Suomi	80	20	100	35
Lappi	97	3	100	175
Pirkanmaa	72	28	100	25
Pohjanmaa	88	12	100	24
Pohjois-Karjala	95	5	100	138
Pohjois-Pohjanmaa	89	11	100	46
Pohjois-Savo	80	20	100	153
Varsinais-Suomi	79	21	100	33
Yhteensä	86	14	100	1197

Tukialueiden tiukoista rajauksista johtuen osassa ELY-keskuksista hakemuksia on käsitelty melko vähän. Kuudessa ELY-keskuksessa (Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kaakkois-Suomi, Lappi, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo) tukihakemuksia on käsitelty toista sataa, Kaakkois-Suomen ELY-keskuksessa jopa yli 200. Näitä eniten hakemuksia käsitelleitä ELY-keskuksia vertailtaessa havaitaan, että Lapin ELY-keskus on antanut kielteisen päätöksen vain 3 prosentille hakijoista ja Pohjois-Karjalan ELY-keskus 5 prosentille tukea hakeneista. Pohjois-Savossa kielteisen päätöksen on saanut 20 % hakijoista. Kaakkois-Suomen, Etelä-Savon ja Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksista 13–17 % hakijoista on saanut kielteisen päätöksen tukihakemukselleen.

2.2 Avustuksen suhde muihin työllistämisen tukitoimiin

Avustus ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin on ensisijaisesti yritystoimintaa tukeva avustus, joskin sillä on myös työllisyyspoliittisia vaikutuksia. Työllistämiseen ja työllistymiseen liittyvät, yrityksille suunnatut tuet jakautuvat työvoimapolitiikan piiriin kuuluviin tukiin, yritystoiminnan tukiin sekä maataloustoiminnan tukiin.

Työ- ja elinkeinotoimisto voi myöntää työnantajalle **palkkatukea** työntekijän palkkauskustannuksiin, jos työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille tai jos hän ei sijoitu koulutukseen. Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaan palkkatukea voidaan myöntää määräaikaisen työsopimuksen perusteella, jos tuella palkattava on vajaakuntainen, pitkäaikaistyötön, vaikeasti työllistytvä tai työtön, jonka yhdenjaksoinen työttömyys on kestänyt vähintään kuusi kuukautta (vuonna 2011 alle 25 vuotiaan osalta edellytetään kolmen kuukauden yhtäjaksoista työttömyyttä) taikka tuki myönnetään oppisopimuskoulutukseen. Muissa kuin em. tapauksissa tuki myönnetään toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen perusteella.

Työnantajat hakevat palkkatukea työ- ja elinkeinotoimistosta, joka harkitsee tapauskohtaisesti, edistääkö palkkatuen myöntäminen työnhakijan sijoittumista työhön. Palkkatuetun työn tarkoituksena on parantaa työttömän työnhakijan ammatitaitoa ja työmarkkina-asemaa sekä edistää pitkään työttömänä olleen pääsemistä avoimille työmarkkinoille. Laki määrittelee myös työnantajaan liittyviä rajoitteita, jotka turvaavat, ettei palkkatuetulla työllä korvata muita työsuhteita, eikä työnantaja saa kyseisen henkilön työllistämiseen samalta ajalta muuta valtion tukea.

Palkkatukijakso on vaikeasti työllistyvien ja vajaakuntoisten osalta enintään 24 kuukautta ja muiden osalta enintään 10 kuukautta. Oppisopimuskoulutukseen palkkatuki voidaan myöntää koko koulutuksen ajaksi. Palkkatuki muodostuu kahdesta osasta: perustuesta ja lisäosasta. Perustuki kompensoi sekä työntekijän alennuttua tuottavuutta että työnantajan normaalia suurempia panostuksia työntekijän perehdyttämiseen ja ohjaamiseen. Lisäosan myöntäminen edellyttää, että työ- ja elinkeinotoimistossa on todettu tuella palkattavan osaamisen ja ammattitaidon puutteellisuus ja tästä johtuva tuottavuuden alentuminen suhteessa tarjolla olevaan

tehtävään. Lisäksi lisäosan saaminen edellyttää, että yritys sitoutuu parantamaan tuella palkattavan osaamista ja ammattitaitoa koulutuksella tai muutoin. Lisäosa voidaan myöntää ilman em. erityisedellytyksiä mm. silloin, kun työnantaja palkkaa vaikeasti työllistyvän tai vajaakuntoisen henkilön.

Perustuen määrä oli vuonna 2010 noin 550 euroa kuukaudessa. Lisäosan suuruus on enintään 60 % perustuen määrästä, joissakin tapauksissa enintään 90 % perustuen määrästä. Sosiaalisten yritysten kohdalla palkkatuen kriteerit eroavat hieman muista yrityksistä.

Vuonna 2006 tehdyn selvityksen mukaan yksityisen sektorin yrityksissä palkkatuella on ollut hyvä työllistävyysvaikutus. Sen lisäksi, että palkkatuella tuettu henkilö on työllistynyt, on tuki lisännyt myös tukematonta työllistävyyttä varsinkin pienissä yrityksissä. (Hämäläinen & Tuomala 2006, Asplund 2009.)

Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) hallinnonalaisen maaseutuviraston myöntämä **yrityksen käynnistystuki** on taloudellisesti yksityisyritystukea houkuttelevampi tukimuoto maaseudulla toimiville yrityksille. Yrityksen käynnistystukeen ovat oikeutettuja maaseudulla toimivat yritykset sekä maatalouden ulkopuolelle laajentavat maatilat, joilla ei vielä ole palkattuja työntekijöitä. Yrityksen käynnistystuki korvaa puolet ensimmäisen työntekijän palkkaamisesta aiheutuvista kustannuksista enintään kahden vuoden ajalta. Tuki mahdollistaa myös useamman henkilön työllistämisen. Useampia henkilöitä palkattaessa henkilötyövuosien yhteenlaskettu määrä voi olla enintään kaksi vuotta. Tuki rahoitetaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta. Tukihakemus jätetään ELY-keskukseen tai Leader-toimintaryhmään. Päätökset tuen myöntämisestä tekee ELY-keskus.

Työnantajat on **vapautettu sosiaaliturvamaksun suorittamisesta** eräissä Suomen kunnissa vuoden 2011 loppuun asti⁵. Kokeilualueeseen kuuluvat seuraavat alueet: Lapin maakunnasta Enontekiö, Inari, Kemijärvi, Kittilä, Kolari, Muonio, Pelkosenniemi, Pello, Posio, Salla, Savukoski, Sodankylä, Utsjoki ja Ylitornio; Pohjois-Pohjanmaan maakunnasta Hailuoto; Pohjois-Karjalan maakunnasta Ilomantsi, Juuka, Lieksa, Nurmes ja Valtimo; Pohjois-Savon maakunnasta Rautavaara ja Kainuun maakunnasta Kajaanin ja Kuhmon kaupungit, Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon, Suomussalmen ja Vaalan kunnat. Lisäksi vapautus koski vuoden 2008 loppuun saakka työnantajaa, jolla on kiinteä toimipaikka Naantalin kaupungissa lakkautetun Velkuan kunnan alueella tai Länsi-Turunmaan kaupungissa lakkautettujen Houtskarinkylän, Iniön, Korppoon ja Nauvon kuntien alueella. Maksuvapautuksen enimmäismäärä on 30 000 euroa kultakin palkanmaksuvuodelta määräytyvästä sosiaaliturvamaksusta. Maksuvapautuksen ja yritystoimintaa harjoittavan työnantajan mahdollisesti saamaan muun de minimis -tuen yhteismäärä ei saa kolmen vuoden ajanjaksolla ylittää 100 000 euroa. Vapautusta voi hyödyntää vasta sen palkanmaksukuukauden alusta, jona aloittamisilmoitus on annettu verovirastolle.

5 Maksuvapautus ei koske seuraavilla toimialoilla toimivia yrityksiä: liikenne, maatalous-, kalastus- ja muiden sellaisten tuotteiden tuottaminen, jalostaminen ja kaupan pitäminen (lihanjalostus, marjojen jalostus, vihannesten ja kasvien jalostus) tai kivihiilen tuotanto.

Vuonna 2008 julkaistussa arviossa tuen työllisyysvaikutuksista (Korkeamäki & Uusitalo 2008) havaittiin, että tuella aikaansaatu työvoimakustannusten lasku ei johtanut työllisyyden kasvuun tukialueilla. Tukea saaneissa yrityksissä palkkojen nousu oli hieman nopeampaa kuin vertailualueiden yrityksissä. Tutkimuksen mukaan noin puolet sosiaaliturvamaksujen alentamisen mukanaan tuomasta työvoimakustannusten vähenemisestä siirtyi palkkoihin.

Yrityksen kehittämisavustusta voidaan myöntää pienen yrityksen palkkamenoihin aloittavalle tai laajentavalle yritykselle. Avustus perustuu valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annettuun lakiin (1336/2006), joka määrittelee yrityksen kehittämisavustuksen kohteeksi aineelliset ja aineettomat investoinnit sekä muut kehittämistoimenpiteet. Tämän lisäksi yrityksen kehittämisavustusta voidaan myöntää pienelle yritykselle uusien työpaikkojen aiheuttamien palkkamenojen ja muiden toiminnan aloittamiseen tai laajentamiseen liittyvien menojen perusteella. Pääsääntöisesti kehittämishankkeesta yritykselle aiheutuvat avustuksen piiriin hyväksyttäviä palkkamenoja ovat sellaiset palkkamenot, jotka aiheutuvat kyseisen hankkeen kannalta keskeisen uuden henkilön palkkaamisesta yritykseen tai jo olemassa olevan henkilön palkoista silloin kun henkilön työpanos kohdistuu kyseisen hankkeen toteuttamiseen. Avustusta voidaan myöntää enintään 50 prosenttia, ja sitä voidaan myöntää enintään 24 kuukauden ajalta. Yrityksen kehittämisavustuksen myöntää ELY-keskus.

Vuoden 2006 alusta aloitetulla viisivuotisella **matalapalkkatukikokeilulla** on tuettu vähintään 54-vuotiaiden, 900–2000 euroa kuukaudessa palkkaa saavien työntekijöiden työsuhteita. Tuen määrä on ollut 44 prosenttia kalenterikuukauden aikana maksetun palkan 900 euroa ylittävästä osasta, kuitenkin enintään 220 euroa. Kokeilu päättyi vuoden 2010 lopulla. Tuen avulla on syntynyt uusia työpaikkoja ensisijaisesti julkiselle sektorille (Karikallio & Volk 2009). Vaikutukset ovat olleet vähäisemmät yksityisellä sektorilla. Tuella on erityisesti onnistuttu jatkamaan vanhoja työsuhteita. Nämäkin vaikutukset ovat kohdistuneet pääosin julkiselle ja kolmannelle sektorille.

Yhteenveto

Kesästä 2007 lähtien yksinyrittäjätuki on maantieteellisesti laajentunut vaihteittain muutamasta Itä-Suomen ja Lapin kunnasta suureen osaan Suomea vuoden 2010 loppuun mennessä. Tukea on ollut tuona aikana jaossa runsaat 30 miljoonaa euroa, josta runsaat 11 miljoonaa on käytetty. Tukea on kaiken kaikkiaan myönnetty 1031 yritykselle lokakuun 2010 puoliväliin mennessä. Samanaikaisesti 161 hakemusta on hylätty. Hyväksytyjen hakemusten osuus on ollut korkea (87 %). Alueellisesti tuki on kohdistunut erityisesti Kaakkois-Suomeen, Lappiin, Pohjois-Savoon ja Pohjois-Karjalaan. Tuetut yritykset ovat useimmiten rakentamisen, kuljetuksen ja teollisuuden toimialoilta. Tuetut yritykset vaihtelevat huomattavasti liikevaihdoltaan keskimääräisen liikevaihdon ollessa 135 000 euroa. Yritysten saama keskimääräinen tukisumma on 10 980 euroa. Toimialoitain tarkasteltuna henkilökohtaisten palvelujen

yrietykset ovat saaneet keskimääräistä pienempiä tukia, mikä johtunee alan alhaisesta palkkatasosta.

Yksinyrittäjätuki ei ole ainoa yrityksille tarjolla oleva rahoitustuki ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen. Palkkatuella edistetään niiden työttömien työllistymistä, joilla on eri syistä (mm. puutteellinen ammattitaito, työkokemuksen puute, osatyökykyisyys) vaikeuksia sijoittua avoimille työmarkkinoille. Palkkatuki on harkinnanvarainen tuki, jonka myöntää työ- ja elinkeinotoimisto. Maaseudulla sijaitseville yrityksille yksinyrittäjätuelle vaihtoehtoinen tukimuoto on MMM:n yrityksen käynnistystuki, joka korvaa selvästi suuremman osan ensimmäisen työntekijän palkkamenoista (50 %) kuin yksinyrittäjätuki ja jonka kesto on yhtä pitkä. Tarkemmin alueellisesti tai tiettyihin työntekijäryhmiin kohdentuvia tukia ovat sosiaaliturvamaksun suorittamisesta vapauttaminen eräissä kunnissa sekä yli 54-vuotiaille matalapalkkaisille suunnattu matalapalkkatuki, jonka hyödyt ovat kohdentuneet pitkälti julkisen sektorin organisaatioille. Innovatiiviset, kasvavat yritykset voivat hakea laajentumisen mukanaan tuomiin lisääntyviin palkkakuluihin ELY-keskuksista yrityksen kehittämisavustusta. Yksinyrittäjätuen kanssa selvästi päällekkäisiä tukia edellä mainituista ovat palkkatuki ja maaseudulla haettavissa oleva yrityksen käynnistystuki (MMM).

3 Tuen toimivuus ja vaikutukset

Seuraavaksi tarkastelemme keräämäämme kyselyaineistoon perustuen tukea hakeneiden yritysten profilia, tukea hakeneiden yritysten näkemyksiä tuen käytöstä, niiden käsityksiä tuen merkityksestä työllistämisessä sekä tukea saaneiden ja ilman tukea jääneiden yritysten käsityksiä tuen toimivuudesta. Tarkastelunäkökulmat vastaavat Storeyn arviointikehikon tasoja II ja III. Tuen toimivuutta tarkastellaan sekä tukea hakeneiden yritysten että tukea myöntävien viranomaisten näkökulmasta. Pääsemme arviointikehikon tasolle V ja saamme käsityksen tuen vaikutuksesta yrityksen rekrytointeihin vertaamalla tukea saaneiden ja tukea saamattomien yritysten työllistämiskäyttäytymistä tuen hakemisen jälkeen.

3.1 Tukea hakenneet yritykset kyselyaineiston valossa

Kyselyyn vastanneista 292 yrityksestä 269 on saanut yksinyrittäjätukea ensimmäisen työntekijän palkkamenoihin. Kielteisen tukipäätöksen saaneita yrityksiä aineistossa 23. Kielteisten tukipäätösten yleisimmät perustelut olivat, että työntekijä on palkattu yritykseen jo ennen tuen hakemista tai yrittäjää ei katsota yksinyrittäjäksi. Taulukossa 12 on raportoitu yritysten kyselyssä ilmoittamat hylkäyssyyt sekä ELY-keskusten ilmoittamat, alueidensa yleisimmät hylkäyssyyt.

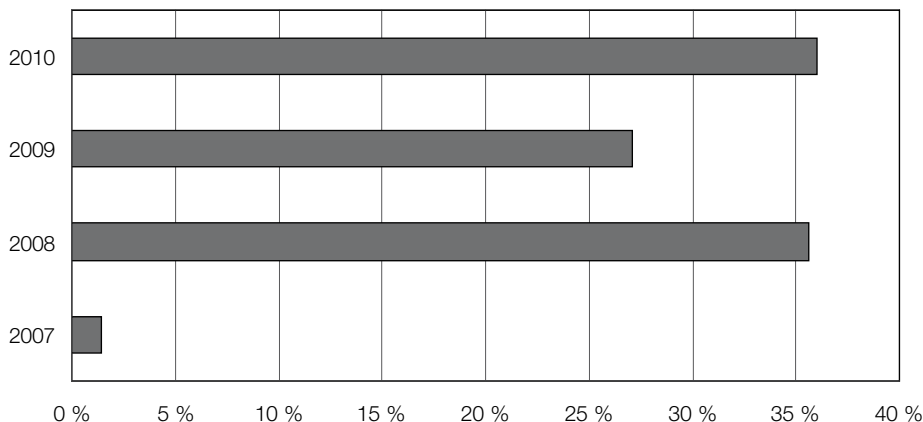
Taulukko 12. Yksinyrittäjätuen yleisimmät hylkäysperusteet yritys- ja ELY-kyselyjen mukaan (lkm)

ELY-keskukset	Mainintojen lukumäärä
Hakijaa ei katsottu yksinyrittäjäksi	24
Henkilö oli palkattu yritykseen jo ennen tuen hakemista	7
Kannattavan liiketoiminnan edellytykset eivät täyttyneet ELYn mukaan	6
Rekrytoinnin peruuntuminen	6
Tukea haettiin määräaikaiseen työsuhteeseen	3
Tukea haettiin osa-aikaiseen työsuhteeseen	2
Väärä alue	2
Kilpailua vääristävä vaikutus	1
Muu syy	2

Yritykset	Mainintojen lukumäärä
Henkilö oli palkattu yritykseen jo ennen tuen hakemista	6
Hakijaa ei katsottu yksinyrittäjäksi	5
Kannattavan liiketoiminnan edellytykset eivät täytyneet ELYn mukaan	4
Tukea haettiin määräaikaiseen työsuhteeseen	3
Tukea haettiin osa-aikaiseen työsuhteeseen	2
Hakijalla useita yrityksiä	2
Rekrytoinnin peruuntuminen	2
Väärä alue	1
Muu syy	3

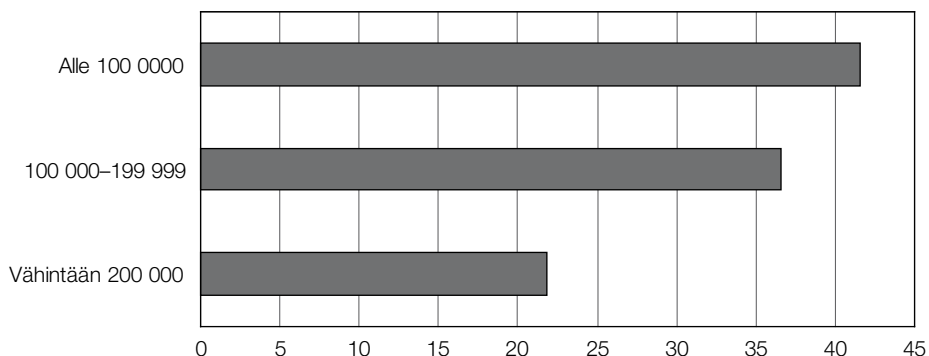
Tukea saaneille yrityksille myönnetty tuki vaihtelee 4 050 ja 34 500 euron välillä keskiarvon ollessa 11 300 euroa. Yrityksistä 36 prosenttia on hakenut tukea vuonna 2008, 27 prosenttia vuonna 2009 ja 36 prosenttia vuonna 2010. Tuen hakemisesta on kulunut aikaa keskimäärin 17 kuukautta. Kolmanneksella vastanneista tuen hakemisesta on kyselyhetkellä kulunut yli kaksi vuotta. Tutkimushetkeen mennessä myönteisen tukipäätöksen saaneista 42 yrityksen osalta tukisumma on maksettu kokonaisuudessaan.

Kuvio 4. Kyselyyn vastanneiden tukipäätösvuosi (% , n=292)

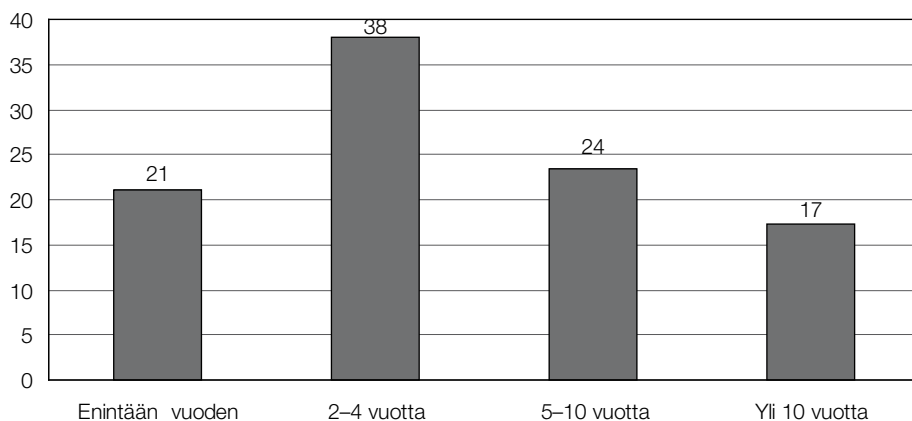
Kyselyyn vastanneiden yritysten liikevaihto vaihtelee alle 50 000 eurosta yli 500 000 euroon. Noin 10 prosenttia vastanneista ei ole vielä toiminut täyttä tilikautta, joten niiden liikevaihtotietoja ei saatavana. Yli 40 prosentilla liikevaihtonsa ilmoittaneista yrityksistä liikevaihto on alle 100 000 euroa ja näistä noin kolmanneksella alle 50 000 euroa. Runsaalla kolmanneksella yrityksistä liikevaihto on 100 000 ja 200 000 euron välillä. Vähintään 200 000 euron liikevaihto on 22 prosentilla yrityksistä. Yli 400 000 liikevaihto on noin viidellä prosentilla liikevaihtotietonsa ilmoittaneista. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen tukea hakenneet yritykset ovat liikevaihdoltaan keskimäärin jonkin verran muita yrityksiä suurempia.

Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden yritysten liikevaihto (% , n=257)

Vaikka runsas viidennes yrityksistä on toiminut vasta enintään vuoden, eivät avustusta hakeneet yritykset ole ainoastaan alkavia yrityksiä. Noin kolmannes tukea hakeneista yrityksistä on iältään yli viisi vuotta vanhoja, ja selvästi perustamisvaiheen läpikäyneitä. Tukea hakeneet yritykset ovat keskimäärin kuusivuotiaita vanhimman yrityksen ollessa jo 35-vuotias. Näin ollen tuki kohdentuu myös yrityksiin, joiden todennäköisyys työllistää ensimmäinen työntekijä on pienempi kuin aloitusvaiheessa olevilla yrityksillä (Aaltonen ym. 2009).

Kuvio 6. Yrityksen ikä (% , n=289)

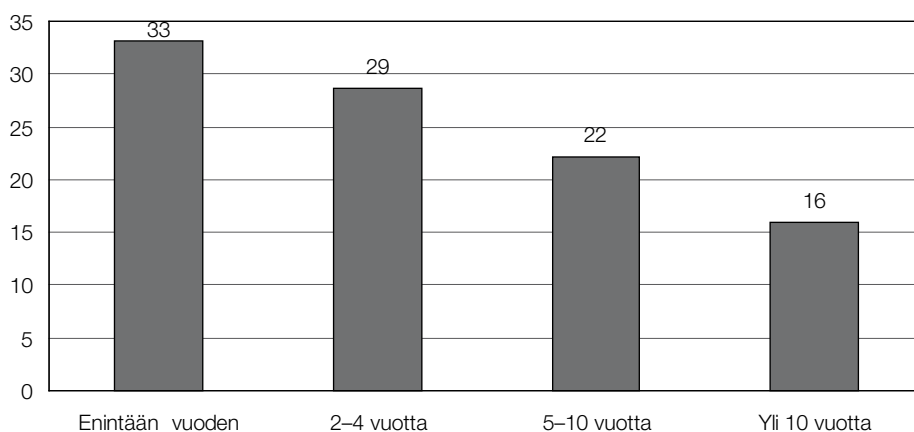
Valtaosa tukea hakeneista yrityksistä (81 %) on toiminut aina ilman ulkopuolisia työntekijöitä. Eivät kuitenkaan kaikki. Noin joka viidennellä yrityksellä (19 %) on ollut aiemminkin ulkopuolisia työntekijöitä. Näistä yrityksistä noin puolella (9 %) on ollut kerran aikaisemmin työntekijä ja noin puolella (10 %) useamman kerran.

Taulukko 13. Aiempien työllistämiskokemusten yleisyys

Työllistänyt aiemmin	N	%
Kyllä, kerran	26	9
Kyllä, useamman kerran	30	10
Ei koskaan	234	81
Yhteensä	290	100

Kolmannes vastanneista yrittäjistä on ollut yksinyrittäjänä enintään vuoden ennen tuen hakemista, kahdesta neljään vuotta yksinyrittäjänä on toiminut 24 prosenttia vastanneista ja loput 43 prosenttia on toiminut yksinyrittäjänä yli neljä vuotta. Hyvin pitkään – yli kymmenen viimeistä vuotta – yritystään yksin pyörittäneitä on 16 prosenttia.

Kuvio 7. Yksinyrittäjänä toimimisjakson pituus ennen tukea (% , n=275)

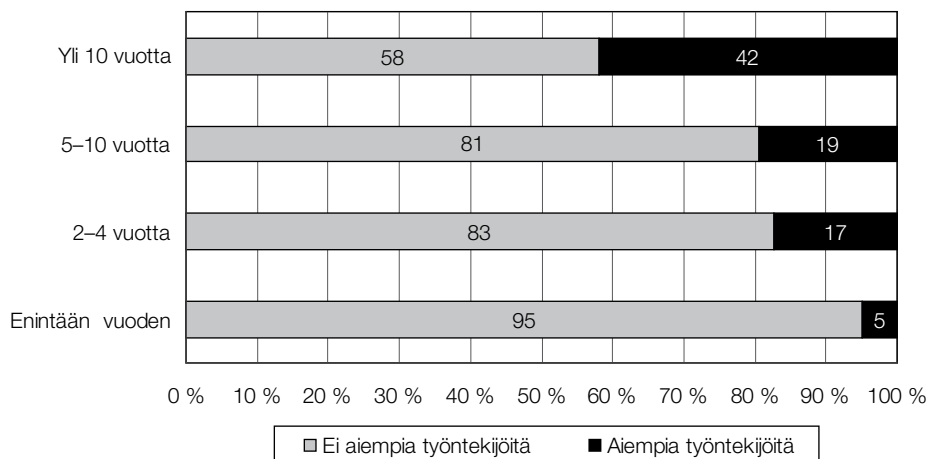

Aiemman tutkimuksemme (Aaltonen ym. 2009) mukaan todennäköisyys ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen vähenee melko voimakkaasti yrityksen ensimmäisten toimintavuosien jälkeen. Samassa tutkimuksessa saimme vahvistusta sille, että kynnys palkata työntekijöitä alenee aiempien työnantajana toimimiskokemusten myötä, ts. työllistämään voi oppia. Samalla käsitykset työllistämisen esteistä muuttuvat kokemuksen karttuessa. (David & Watts 2008.)

Yksinyrittäjätukea saaneiden yritysten keskuudessa aiemmat työllistämiskokemukset eivät ole kovin yleisiä. Luonnollisesti nuorissa yrityksissä työllistämiskokemuksia on vähiten. Korkeintaan vuoden toimineista yrityksistä viisi prosenttia on palkannut työntekijöitä jo ennen yksinyrittäjätuen hakemista. Vanhemmissa yrityksissä aiemmin työllistäneitä yrityksiä on enemmän. 2-4 vuotta toimineista yrityksistä 17 % ja 5-10 vuotta toimineista 19 % on työllistänyt ulkopuolisia työntekijöitä

aiemminkin. Yli 10-vuotiaissa yrityksissä aiemmin työllistäneiden yritysten osuus on jo 42 %. Aiemmin työllistäneiden ja aina yksinyrittäjänä toimineiden osuudet yrityksen iän mukaan on esitetty kuviossa 8.

Kuvio 8. Aina yksinyrittäjänä toimineiden yritysten osuus eri-ikäisissä yrityksissä (n= 287, %)

Edellä mainituin perustein kyselyyn vastanneet yritykset luokitellaan neljään ryhmään sen mukaan, miten pitkään yritys on toiminut ja onko sillä aiempaa työllistämiskokemusta (kuvio 7). Lähtökohtana on, että tavallisesti noin viiden ensimmäisen toimintavuoden aikana, yritys ylittää ns. kuolemanlaakson ja vakiinnuttaa toimintansa (Heinonen 2006). Yrityksistä noin puolet on ollut toiminnassa alle viisi vuotta, eikä niillä ole aiempaa kokemusta työllistämisestä. Tämän ryhmän nimeämme kokemattomiksi nuoriksi. Yli viisi vuotta vanhoja yrityksiä, jotka ovat toimineet aina ilman ulkopuolisia työntekijöitä, on aineistossa 29 prosenttia. Tätä ryhmää kutsumme kokemattomiksi vakiintuneiksi. Tukea hakeneista noin joka kahdeksas (12 %) on toiminut jo vähintään viisi vuotta ja työllistänyt aiemminkin työvoimaa. Nämä nimeämme kokeneiksi vakiintuneiksi. Pienimmän ryhmän aineistossa muodostavat nuoret yritykset, joilla on jo yksi tai useampi rekrytointikokemus – kokeneet nuoret. Tällaisia yrityksiä on aineistossa vain 22 eli 8 prosenttia kaikista yrityksistä.

Kuvio 9. Yritysten tyypittely iän ja työllistämiskokemuksen mukaan

		Yrityksen ikä	
		Alle 5 vuotta	Vähintään 5 vuotta
Työllistämiskokemus	Ei	Kokemattomat nuoret (n=148, 51 %)	Kokemattomat vakiintuneet (n=83, 29 %)
	On	Kokeneet nuoret (n=22, 8 %)	Kokeneet vakiintuneet (n=34, 12 %)

Tukea hakeneet yritykset eroavat iältään ja työllistämiskokemukseltaan eri alueille. Tukialueilla I ja II sijaitsevat tukea hakeneet yritykset painottuvat *kokemattomiin nuoriin* enemmän kuin muun Suomen alueella, jossa puolestaan *kokemattomia vakiintuneita* on enemmän. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella ero on vielä selkeämpi, sillä siellä *kokemattomat vakiintuneet* ovat suurin hakijaryhmä. Etelä-Pohjanmaalla *kokemattomien vakiintuneiden* osuus on 42 % ja *kokemattomien nuorten* 39 %. *Kokeneiden nuorten ja kokeneiden vakiintuneiden* osuudet vastaavat koko maan jakaumaa.

Taulukko 14. Yritystyyppien jakautuminen alueittain (%)

	Kokemattomat nuoret	Kokeneet nuoret	Kokemattomat vakiintuneet	Kokeneet vakiintuneet	Yhteensä	N
Tukialueet I ja II	53	8	26	13	100	203
Muu Suomi	48	7	37	8	100	84
Kaikki	52	8	29	12	100	287
N	148	22	83	34		

Yleisin syy työntekijän palkkaamisen on lisääntynyt työmäärä yrityksessä (57 prosenttia vastanneista). Seuraavaksi yleisin syy on yrittäjän tietoinen halu kasvattaa yritystään. Tällaisia kasvuhakuisia yrityksiä on joka viides vastanneista. Yrityksen toimintalogiikka vaatii yhtä ulkopuolisen työvoiman palkkaamista 14 prosentissa tapauksista. Tällöin yrityksen tuote tai palvelu on sellainen, että sitä ei pystytä tuottamaan pelkästään yrittäjän omin voimin. Näissä yrityksissä tarvitaan joko ympärivuorokautista työskentelyä tai samanaikaisesti useamman kuin yhden työntekijän panosta (esimerkiksi ympärivuorokautista hoivaa tarjoavat hoivapalveluyritykset). Noin 8 prosentissa yrityksistä vakituisen työntekijän palkkaamisen taustalla

on ollut jokin muu syy kuin edellä luetellut. Tällaisia syitä ovat mm. yrittäjän äitiys- tai sairausloma tai sukupolvenvaihdokseen valmistautuminen.

Suurin osa tukea hakeneista yrityksistä suhtautui työnantajaksi ryhtymiseen positiivisesti. Lähes 90 prosenttia vastanneista ryhtyi työnantajaksi erittäin tai melko halukkaasti. Erittäin halukkaasti työnantajaksi ryhtyneitä on kolmannes vastanneista. Tässä ryhmässä rekrytoinnin syyt liittyvät muita ryhmiä useammin halukkuuteen kasvattaa yritystoimintaa sekä yrityksen toiminnasta johtuvaan välttämättömyyteen. Erittäin halukkaasti työnantajaksi ryhtyvät yritykset ovat myös nuorempia kuin hieman varauksellisemmin työllistämiseen suhtautuvat. Halukkuus työllistämiseen ja kasvuun heijastuvat yrityksen ratkaisuihin jo alusta lähtien. Vastanneista 12 prosentille muutos yksinyrittäjyydestä työnantajayrittäjyyteen oli melko vastentahtoinen. Näillä yrityksillä työntekijän rekrytoinnin taustalla ovat hieman erilaiset tarpeet kuin muilla yrityksillä. Varsinaista tietoista kasvuhalua ei tästä ryhmästä juurikaan löydy, vaan uutta työntekijää tarvittiin lähinnä lisääntyneen työmäärän vuoksi.

Taulukko 15. Suhtautuminen työnantajaksi ryhtymiseen tarpeen mukaan (%)

	Erittäin halukkaasti	Melko halukkaasti	Melko vastentahtoisesti	Yhteensä	N
Yrityksen toimintalogiikka vaatii	44	40	16	100	43
Halu kasvattaa yritystä	51	46	3	100	59
Lisääntynyt työmäärä	25	61	14	100	164
Jokin muu tilanne	27	53	20	100	15
Kaikki	33	54	12	100	281

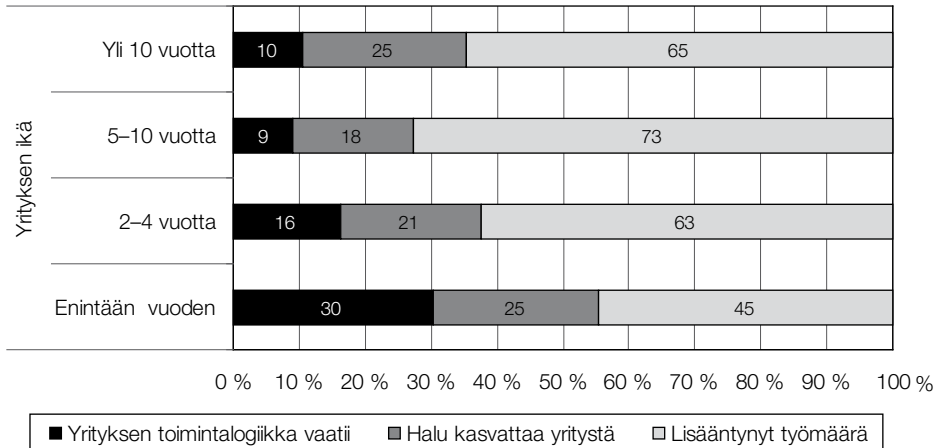
p=0,002

Yritykset jakautuvat työllistämishalukkuuden suhteen melko selkeästi kahteen ryhmään. Ne yritykset, jotka työllistävät joko lisääntyneen työmäärän vuoksi tai yrityksen toimintalogiikasta johtuen, tekevät sen vastentahtoisemmin kuin kasvuhalu-kaat yritykset. Varsinkin lisääntyneen työmäärän vuoksi rekrytoinnin tehneissä yrityksissä on selvästi muita vähemmän erittäin halukkaasti työllistäviä.

Ensimmäisen työntekijän rekrytoinnin syyt vaihtelevat myös yrityksen iän mukaan. Juuri perustetuissa, alle vuoden ikäisissä yrityksissä työllistämisen syy on muita useammin yrityksen toimintalogiikassa. Jos toiminta on sen luonteista, että sitä ei voi harjoittaa yksinyrittäjänä, on selvää, että yrittäjän on palkattava työntekijä yritykseensä alusta lähtien. Myös joka kymmenes yli 5 vuotta toiminnassa olleesta yrityksestä on rekrytoinut ensimmäisen työntekijänsä, koska heidän yrityksensä tuotteen tai palvelun tuottaminen vaatii ulkopuolisen työvoiman käyttöä – vaihtoehtona olisi toimintojen ulkoistaminen ja kasvu verkostojen kautta. Työmäärä näyttäisi tämän perusteella lisääntyvän sellaisiin mittoihin, että yrityksessä tarvitaan lisätyövoimaa 2–4 vuoden toiminnan jälkeen. Erityisesti 5–10-vuotiaiden

yritysten ryhmässä työmäärän lisääntyminen johtaa rekrytointitarpeisiin. Tällöin yritys on yleensä selviytynyt toiminnan alkutaipaleen kriittisistä vuosista, ns. kuolemanlaaksosta.

Kuvio 10. Työntekijän palkkaamisen syyt yrityksen iän mukaan (% , n=274)

Yrityksen iän vaikutus halukkuuteen ryhtyä työnantajaksi näkyy myös yritystyypeittäisessä tarkastelussa. Työllistämiseen positiivisimmin suhtautuivat *kokemattomat nuoret* yritykset sekä *kokeneet vakiintuneet*. *Kokeneet nuoret* sekä *kokemattomat vakiintuneet* olivat hieman haluttomampia työllistäjiä.

Taulukko 16. Halukkuus ryhtyä työnantajaksi

Halukkuus ryhtyä työnantajaksi	N	Keskiarvo	Keskihajonta
Kokemattomat nuoret	143	1,69	,586
Kokeneet nuoret	20	2,00	,795
Kokemattomat vakiintuneet	80	1,93	,689
Kokeneet vakiintuneet	34	1,76	,654
Yhteensä	277	1,79	,650

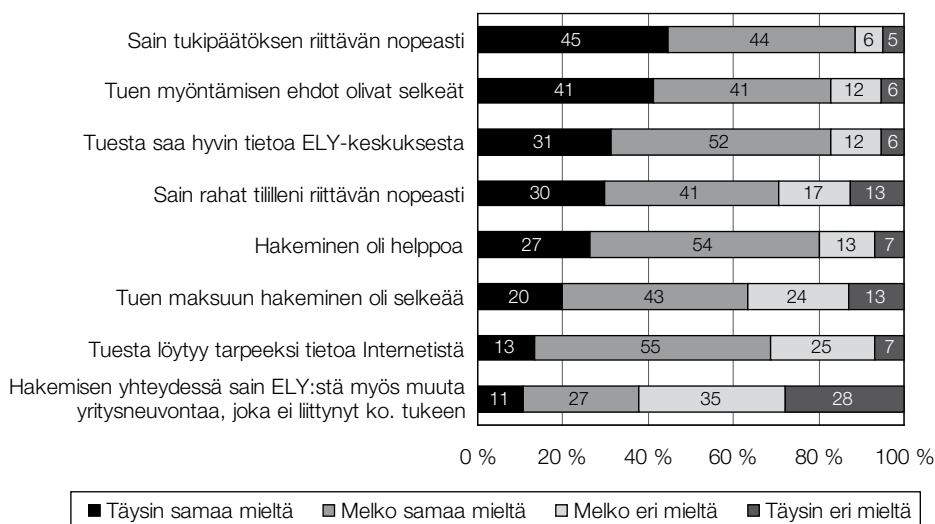
* p < 0,05; 1=erittäin halukkaasti--- 4=erittäin vastentahtoisesti

3.2 Toimivuus: yritysten näkökulma

Tukea hakeneita yrityksiä pyydettiin arvioimaan tuen toteutusta. Yksinyrittäjätukea hakeneet yritykset ovat pääpiirteissään tyytyväisiä tuen haun, päätöksenteon ja maksatuksen toteutukseen. Erityisen tyytyväisiä oltiin ELY-keskuksesta saatavan

tiedon määrään, hakuehtojen selkeyteen, hakemisen helppouteen sekä päätöksen-
teon nopeuteen (Kuvio 9). Tukihakemuksen yhteydessä ELY-keskuksista sai muuta
neuvontaa noin kolmannes vastanneista. Vastaajien oli vaikeaa arvioida yksinyrit-
täjätuen esilläoloa uusyrityskeskuksissa ja muissa aloittavien yritysten tukipalve-
luja tarjoavissa yksiköissä. Kolmannes vastaajista ei osannut sanoa asiasta mieli-
pittään, mikä saattaa olla selitettävissä sillä, että aloittavien yritysten tukiorgani-
saatioiden tarjonta ei ollut vastanneille yhtä tuttua kuin ELY-keskusten tai Interne-
tin tarjonta. Kaiken kaikkiaan yksinyrittäjätuen tiedotus on toteutettu melko hyvin,
mistä on osoituksena, että jo vuonna 2008 toteutetussa koko Suomen kattaneessa
yrityskyselyssä kolmannes vastanneista oli tuesta tietoinen (Aaltonen ym. 2009).

Kuvio 11. Yritysten arviot tukiprosessin toteutuksesta (%)

Liikevaihdoltaan hyvin pienille yrityksille (alle 50 000 e) tuen hakeminen ei ollut niin helppoa kuin muille yrityksille. Sama ryhmä oli myös muita tyytymättömämpi tuen ehtojen selkeyteen. Eri alueilla toimivien yritysten tyytyväisyydessä tuen haku- ja myöntöprosessiin ei ollut juurikaan eroa tukialueiden I ja II, Etelä-Pohjanmaan tai muun Suomen välillä. Eroja oli ainoastaan tyytyväisyydessä Internetistä löytyvään tarjontaan, sillä tukialueiden I ja II ulkopuolella sijaitsevat yritykset olivat muita yrityksiä tyytymättömämpiä Internetin kautta löytyvään tarjontaan.

Nuoret ja liikevaihdoltaan pienet yritykset ovat hieman muita yrityksiä tyytymättömämpiä haku- ja myöntöprosessiin. Yrityksen työllistämiskokemus ei näytä olevan yhteydessä tyytyväisyyteen. Näin ollen yrityksen ikä- ja työllistämiskokemusmuut-
tujista muodostettujen *kokemattomien nuorten*, *kokeneiden nuorten*, *kokemattomien vakiintuneiden* ja *kokeneiden vakiintuneiden* -ryhmien välillä ei ole eroa tyytyväisyy-
dessä tuen haku- ja myöntöprosessiin.

Avoimessa kysymyksessä yrityksiä pyydettiin määrittelemään tuen kolme parasta ja huonointa puolta. Näiden vastausten perusteella tuella on ollut tärkeä henkinen merkitys. Tuen on koettu rohkaisseen ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen pienentämällä työllistämisen taloudellisia riskejä sekä luomalla turvallisuuden tunnetta koko tukijaksolle. Tukihakemuksen käsittelyä pidettiin nopeana ja yksinkertaisena. Tuella koettiin myös olevan myönteisiä vaikutuksia yrittäjän jaksamiseen, sillä se mahdollisti lisäavun palkkaamisen.

Selkeästi eniten kritiikkiä sai tuen maksatuksen hakuprosessi. Varsinkin tukimaksujen hakemista puolivuositain jälkikäteen kritisoitiin. Yrittäjien mielestä viive palkanmaksun ja tuen saamisen välillä on liian pitkä. Mieluummin tuen maksatusta haettaisiin joko kuukausittain tai neljännesvuositain. Toinen maksatukseen liittyvä ongelma on maksatushakemusten liitteiden suuri määrä ja monimutkaisuus. Muita mainittuja ongelmakohtia olivat mm. vaikeus löytää selkeää vastuuhenkilöä paikallisessa ELY-keskuksessa, jonka kanssa tukiasioistaan neuvottelisi, tuen soveltumattomuus kausitöiden teettämiseen sekä tuen suuntaaminen vain ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen. Tukea ei myöskään myönnetä, jos yrittäjällä on työntekijöitä jossakin muussa yrityksessä. Myös tuen määrää ja pituutta kritisoitiin: tukea otettaisiin mielellään enemmän ja pidempään. Toisaalta vastauksissa mainittiin tuen positiivisena tekijänä myös tuen pitkä kesto ja sen luoma turvallisuuden tunne.

Hylätyn tukipäätöksen saaneita yrityksiä on aineistossamme vain 23, joista 22 vastasi tuen toimivuutta koskeviin kysymyksiin. Osa ryhmien välisistä eroista on kuitenkin niin suuria, että keskiarvojen välisessä vertailussa erot tulevat tilastollisesti merkitseviksi vähäisestä hylkypäätösten määrästä huolimatta. Tukea saaneet yritykset ovat keskimäärin tyytyväisempiä tukeen ja sen toteuttamiseen kuin yritykset, joiden hakemus on hylätty. Hylkäyksen saaneet olivat erityisen tyytymättömiä yksinyrittäjätuen myöntämisen ehtoihin sekä ELY-keskuksista saatavaan tietoon. (Taulukko 17.)

Taulukko 17. Hakuprosessin sujuvuus ja tiedonsaanti (saaneet vs. ei-saaneet)

	Saanut yksinyrittäjätukea	N	Keski-arvo	Keski-hajonta	Merkitsevyys
Yksinyrittäjätuen hakeminen oli helppoa.	Kyllä Ei	260 22	1,95 3,05	,808 ,950	***
Sain yksinyrittäjätukipäätöksen riittävän nopeasti.	Kyllä Ei	261 22	1,63 3,05	,710 1,133	***
Yksinyrittäjätuen myöntämisen ehdot olivat selkeät.	Kyllä Ei	255 21	1,73 3,33	,776 1,065	***
Yksinyrittäjätuesta löytyy tarpeeksi tietoa Internetistä.	Kyllä Ei	260 22	2,72 2,86	1,278 ,990	
Yksinyrittäjätuesta saa hyvin tietoa ELY-keskuksesta.	Kyllä Ei	257 21	2,11 3,24	1,132 1,136	***
Hakemisen yhteydessä sain ELY-keskuksesta myös muuta liiketoiminnan kehittämiseen ja henkilöstön palkkaamiseen liittyvää neuvontaa, joka ei liittynyt suoraanaisesti yksinyrittäjätukeen.	Kyllä Ei	256 22	3,13 3,18	1,203 1,140	
Yksinyrittäjätuesta saa hyvin tietoa uusyritys-keskuksista, seudullisista yrityspalvelupisteistä tai muista aloittavan yritystoiminnan tukipalveluista.	Kyllä Ei	258 22	3,30 3,59	1,458 1,221	

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

asteikko 1=täysin samaa mieltä --- 4=täysin eri mieltä

3.3 Toimivuus: ELY-keskusten näkökulma

Myös ELY-keskuksia pyydettiin avoimessa kysymyksessä nimeämään tuen kolme parasta ja kolme huonointa puolta. Esiin tulevia teemoja olivat mm. tuen hakemisen ja maksatuksen helppous, työllistämisaikutukset, tuen pituuden ja määrän riittävyys ja tuen tarkoituksenmukainen kohdentaminen. Mielenpisteet tuen myöntämisen aiheuttamasta hallinnollisesta taakasta vaihtelevat ELY-keskuksittain. Osa vastanneista pitää tuen hyvänä puolena sen myöntämisen helppoutta ja tukiehtojen selkeyttä, kun taas osa vastanneista pitää tukea hallinnollisesti raskaana. Sekä yritykset että ELY-keskukset pääsisivät helpommalla, ellei tukea pitäisi erikseen hakea. ELY-keskusten mielestä yritykset eivät tunne tukea riittävän hyvin.

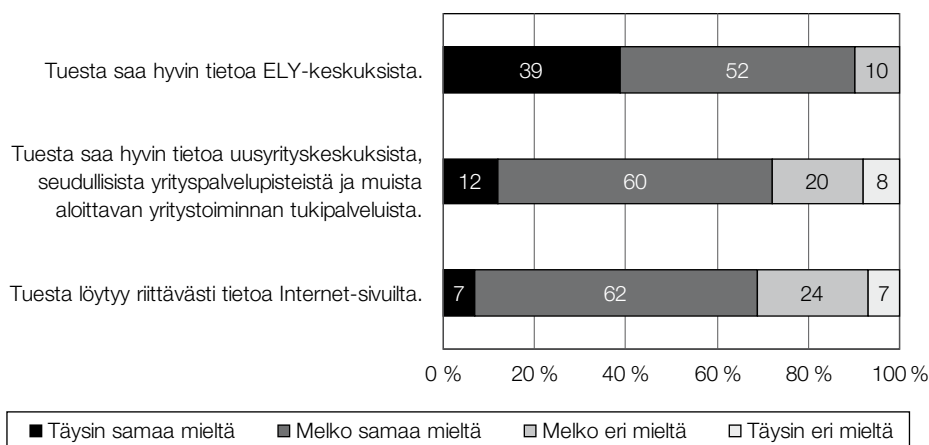
ELY-keskuksissa esitettiin jonkin verran maksatusprosessiin liittyviä kriittisiä kommentteja. Epäiltiin, että maksatukseen hakeminen ja tarvittavien liitteiden toimittaminen ELY-keskukselle on yrittäjille raskasta. Myös tuen jälkijättöisyyden ja pitkien maksatusvälien epäiltiin olevan yrityksille ongelmallisia. Jotkut pitivät tuen myöntämistä juuri aloittaneille yrityksille epätarkoituksenmukaisena.

Tuen painottuminen ensimmäiseen vuoteen jakoi mielipiteitä. Ensinnäkin painotusta ensimmäiseen vuoteen pidettiin hyvänä sekä tuen kokonaisuudesta, kahta

vuotta tarpeeksi pitkänä. Toisaalta tuen määrää toisena vuotena pidettiin riittämättömänä. Tuen uskottiin rohkaisevan yrityksiä sekä asennetasolla että taloudellisesti luomaan pysyviä työpaikkoja, joskin myös epäileviä kannanottoja esitettiin. Tuen kohdistumista kaikille toimialoille pidettiin samanaikaisesti sekä vahvuutena että ongelmana.

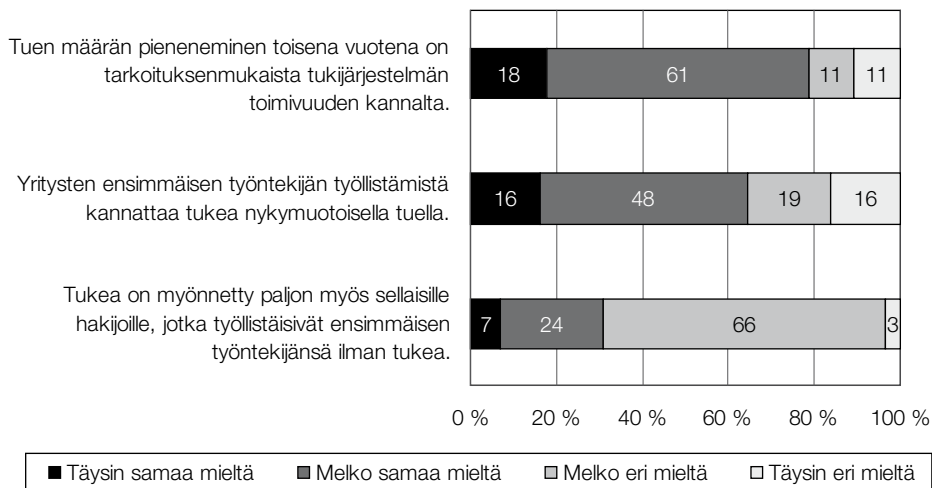
ELY-keskuksissa yksinyrittäjätuen toteutuksen toimivuus arvioitiin paremmaksi kuin tukea hakeneissa yrityksissä. Erityisen tyytyväisiä oltiin ELY-keskusten omaan tiedotukseen. Eniten epäilyksiä kohdistuu Internet-sivujen sisältöön. Noin kolmannes vastanneista oli ainakin jonkin verran eri mieltä väittämän ”tuesta löytyy riittävästi tietoa Internet-sivuilta” kanssa. Myös uusyrityskeskuksista saatavan yksinyrittäjätukea koskevan tiedon määrän riittävyyttä epäili vajaa 30 prosenttia vastanneista.

Kuvio 12. ELY-keskusten mielikuvat yksinyrittäjätuen tiedotuksesta (n=31;25;29)

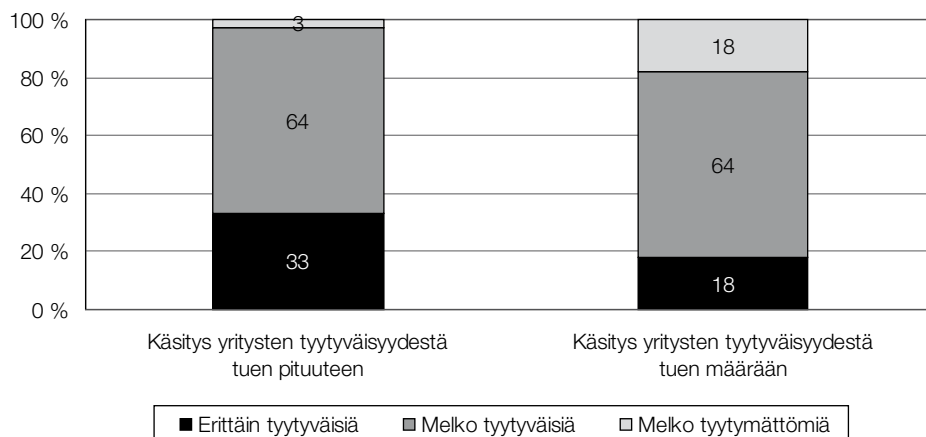
Vastaaajien käsitys yksinyrittäjätuesta nykymuodossaan on kaksijakoinen, mutta pääasiassa positiivinen. Kaksi kolmesta vastaajasta uskoo, että yritysten ensimmäisen työntekijän työllistämistä kannattaa tukea nykymuotoisella tuella. Kolmannes vastaajista suhtautuu tuen toimivuuteen vähintään melko epäilevästi.

Kuvio 13. ELY-keskusten arvioita tukimuodosta (n=28;31;29)

ELY-keskusten edustajien käsitys tukea saaneiden yritysten tyytyväisyydestä tukeen on toisen käden tietoa, mutta sinänsä informatiivista. Yritysten uskotaan olevan erittäin tyytyväisiä tuen pituuteen. Tyytymättömyyttä arvellaan olevan enemmän tuen määrään ja maksatukseen, kuten hyviä ja huonoja puolia tarkasteltaessa kävi ilmi. Noin joka viides vastaaja arveli tukea saaneiden yritysten olevan tyytymättömiä tuen määrään.

Kuvio 14. ELY-keskusten käsitykset yritysten tyytyväisyydestä tuen pituuteen ja määrään (n=33)

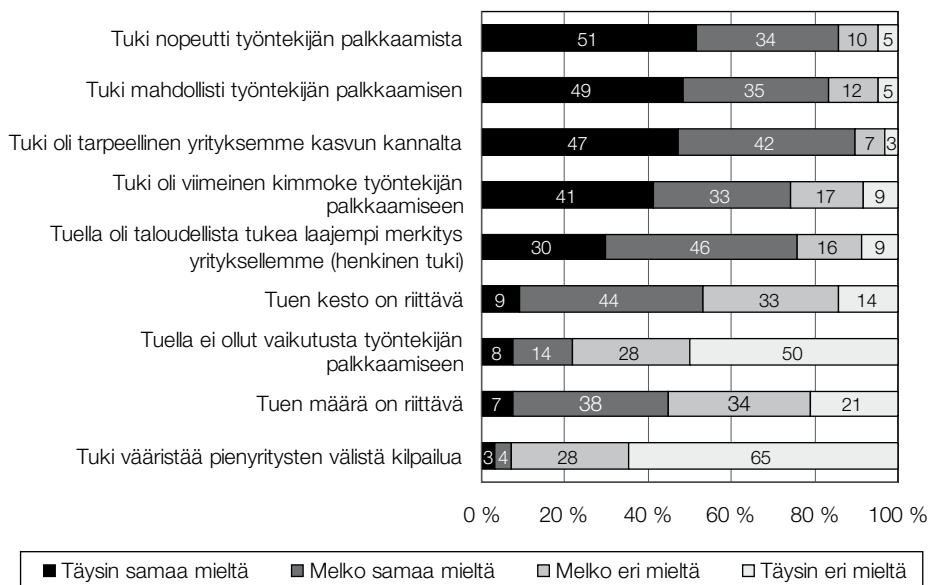

3.4 Tuen vaikutus työllistämiseen

Yritykset ovat kokeneet tuen tarpeelliseksi. Yli 80 prosenttia yrityksistä on sitä mieltä, että tuki mahdollisti työntekijän palkkaamisen yritykseen. Tuki koettiin tarpeelliseksi myös yrityksen kasvun tukijana. Vain noin joka viides tukea saanut vastaaja on sitä mieltä, että yksinyrittäjätuella ei ole ollut vaikutusta työntekijän palkkaamiseen. Näistä yrityksistä suurin osa on nuoria, yritystoiminnan alkuvaiheessa olevia yrityksiä, jotka olisivat todennäköisesti palkanneet ensimmäisen työntekijänsä ilman tukeakin. Toimialoittaiset erot tuen hyödyllisyyden kokemuksissa eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Myöskään alueellisia eroja ei löytynyt. Tukialueilla I ja II yritykset kokivat tuen nopeuttaneen työntekijän palkkaamista hieman useammin kuin muilla alueilla. Kaiken kaikkiaan yritykset kokivat tuen yhtä tarpeelliseksi Itä- ja Pohjois-Suomen kehitysalueilla kuin vauraammissa osissa Suomea, kuten esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan vertailualueella.

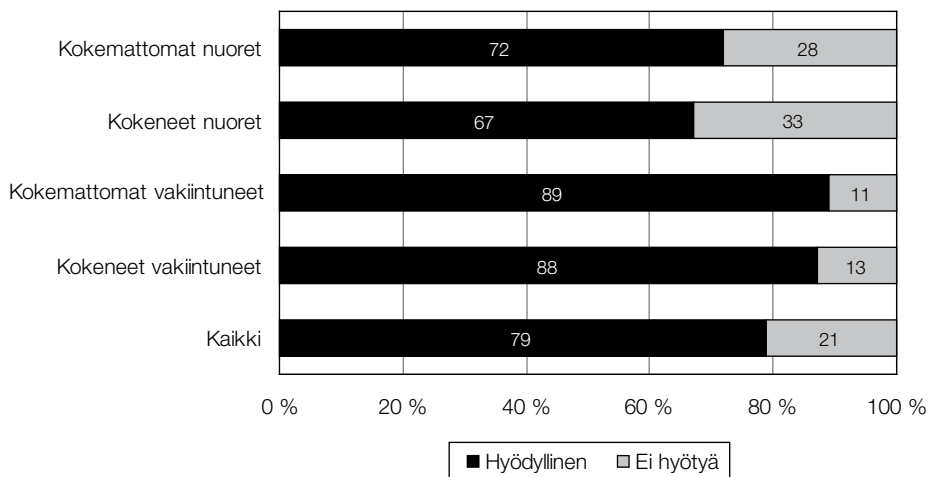
Yritykset ovat tuen keston hieman tyytyväisempiä kuin sen määrään. Runsaat puolet vastanneista pitää tuen kestoa sopivana, ja vähän alle puolet tuen määrää riittävänä. Yritykset kaipaavat lisää yritys kohtaista neuvontaa ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen liittyvissä asioissa. Kuitenkin aiemmassa työllistämisen esteitä kartoittavassa tutkimuksessa (Aaltonen ym. 2009) yritysten mielestä palkkaukseen liittyvää neuvontaa on riittävän hyvin saatavissa.

Kuvio 15. Yritysten arviot tuen merkityksestä (% , n=247–274)

Eri puolilla Suomea sijaitsevat yritykset pitävät yksinyrittäjätukea yhtä hyödyllisenä. Myöskään erikokoisten yritysten kokemukset tuen hyödyistä eivät eroa keskenään.

Kuvio 16. Tuen koettu hyöty⁶ yritystyypeittäin (%)

Pitkään toiminnassa olleet yritykset kokevat tuen vaikuttaneen työllistämiseen eniten. Lähes 90 prosentille vakiintuneista yrityksistä tuesta on ollut hyötyä. Kolmannes kokeneista nuorista ei koe avustuksesta olleen juurikaan hyötyä ensimmäisen työntekijän palkkaamisessa.

⁶ Hyödyllinen= yksinyrittäjätuella ei ollut vaikutusta työntekijän palkkaamiseen, melko tai täysin eri mieltä
Ei hyötyä= yksinyrittäjätuella ei ollut vaikutusta työntekijän palkkaamiseen, melko tai täysin samaa mieltä

Taulukko 18. Yksinyrittäjätuen vaikutus työllistämiseen yritystyypeittäin

		N	Keski- arvo	Keski- hajonta	Merkit- sevyys
Yksinyrittäjätuki nopeutti työntekijän palkkaamista.	Kokemattomat nuoret	129	1,68	,857	†
	Kokeneet nuoret	19	2,11	,937	
	Kokemattomat vakiintuneet	74	1,61	,808	
	Kokeneet vakiintuneet	31	1,52	,677	
	Yhteensä	253	1,67	,835	
Yksinyrittäjätuki mahdollisti työntekijän palkkaamisen.	Kokemattomat nuoret	131	1,79	,868	†
	Kokeneet nuoret	19	2,05	,780	
	Kokemattomat vakiintuneet	73	1,55	,834	
	Kokeneet vakiintuneet	33	1,64	,699	
	Yhteensä	256	1,72	,840	
Yksinyrittäjätuki oli viimeinen kimmoke työntekijän palkkaamiseen.	Kokemattomat nuoret	131	1,99	1,011	†
	Kokeneet nuoret	19	2,32	1,057	
	Kokemattomat vakiintuneet	74	1,82	,897	
	Kokeneet vakiintuneet	32	1,66	,745	
	Yhteensä	256	1,93	,961	
Yksinyrittäjätuella ei ollut vaikutusta työntekijän palkkaamiseen.	Kokemattomat nuoret	130	3,02	1,045	**
	Kokeneet nuoret	18	3,00	1,085	
	Kokemattomat vakiintuneet	76	3,49	,757	
	Kokeneet vakiintuneet	32	3,44	,716	
	Yhteensä	256	3,21	,955	
Yksinyrittäjätuki oli tarpeellinen yrityksemme toiminnan kasvun kannalta.	Kokemattomat nuoret	133	1,63	,733	
	Kokeneet nuoret	19	1,74	,806	
	Kokemattomat vakiintuneet	74	1,69	,757	
	Kokeneet vakiintuneet	32	1,66	,745	
	Yhteensä	258	1,66	,743	
Yksinyrittäjätuella oli taloudellista tukea laajempi merkitys yrityksellemme (henkinen tuki).	Kokemattomat nuoret	131	2,02	,920	
	Kokeneet nuoret	19	2,16	,834	
	Kokemattomat vakiintuneet	72	2,08	,915	
	Kokeneet vakiintuneet	30	1,87	,819	
	Yhteensä	252	2,03	,899	

*** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05, † p<0,1

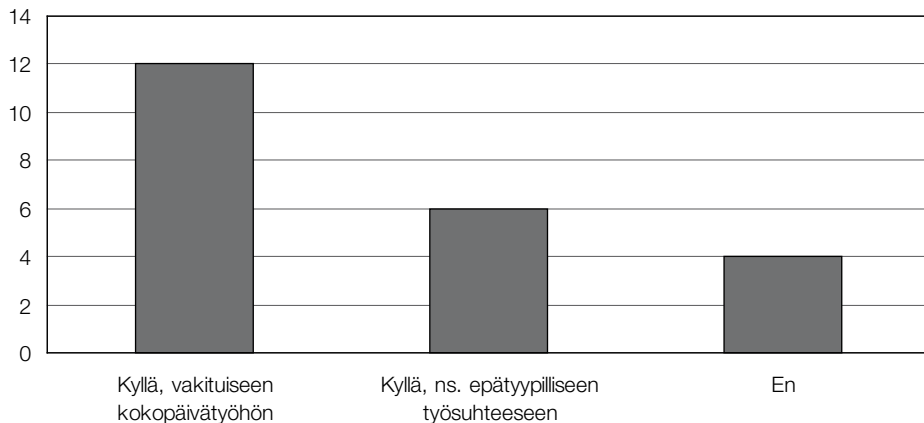
asteikko 1=täysin samaa mieltä --- 4=täysin eri mieltä

Yritykset, jotka eivät hakemuksestaan huolimatta saaneet avustusta ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen, ovat vertailuryhmä arvioitaessa, mitä olisi työllistämisen suhteen tapahtunut, jos tukea ei olisi ollut saatavilla (ns. vertaistaminen, Koski & Ylä-Anttila 2011). Huomattava on, että yritykset, joiden hakemus on hylätty, ovat liikevaihdoltaan pienempiä kuin myönteisen päätöksen saaneet yritykset. Iältään yritykset ovat kuitenkin keskimäärin yhtä vanhoja. Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista, että kyselyajankohtana näiden kahden **yritysryhmän keskimääräisessä henkilöstömäärässä ei ole eroja**. Kummankin ryhmän yritykset työllistävät

keskimäärin runsaat 1,5 henkeä. Tuen myöntämisestä oli tukea saaneissa yrityksissä kulunut keskimäärin vain 17 kuukautta ja kielteisestä tukipäätöksestä on vastaavasti ko. yrityksillä kulunut keskimäärin 15 kuukautta. Tilastollisesti merkitsevää eroa keskiarvojen välillä ei ole. Tulokseen tulee suhtautua varauksella, koska yleisin tukipäätöksen hylkyperuste oli se, että työntekijä oli palkattu yritykseen ennen tukipäätöstä.

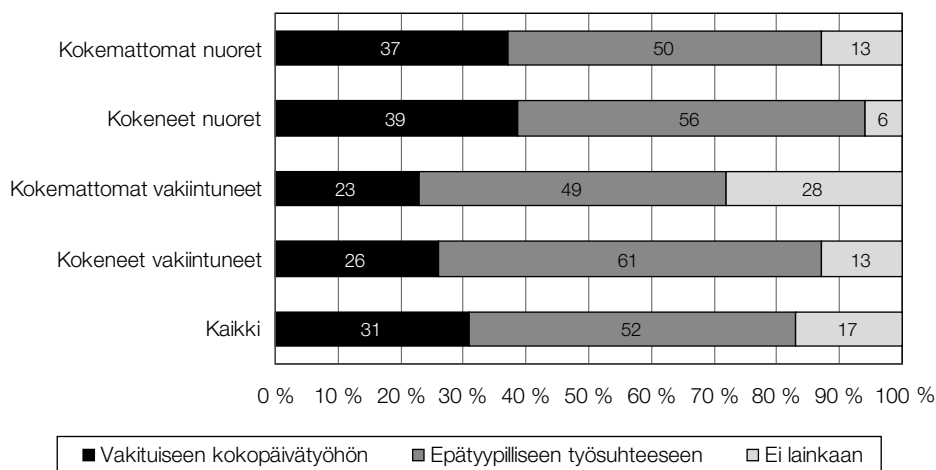
Kielteisen tukipäätöksen saaneista yli puolet (12 yritystä 22:sta) palkkasi henkilön, jolle tukea haettiin, vakituiseen kokopäivätyöhön ilman tukea. Vakituiseen kokopäivätyön sijaan määräaikaiseen kokopäivätyöhön kyseisen henkilön palkkasi runsas viidennes yrityksistä. Neljässä tapauksesta 22:sta rekrytointi jäi kokonaan tekemättä. Näistä tapauksista kolmessa syy liittyi kielteiseen tukipäätökseen.

Kuvio 17. Työntekijän palkkaaminen kielteisen tukipäätöksen saaneilla (lk, n=22)

Myös myönteisen tukipäätöksen saaneilta yrityksiltä kysyttiin arviota siitä, olisiko yritys palkannut kyseisen henkilön ilman tukea palkkauskustannuksiin. Näistä yrityksistä noin kolmannes (33 %) arveli, että olisi palkannut työntekijän joka tapauksessa vakituiseen kokopäivätyöhön. Joka viidennes arveli, että olisi ehkä ilman tukea rekrytoinut työntekijän vakituiseen kokopäivätyön sijaan määräaikaiseen osa-aikatyöhön, 16 prosenttia vakituiseen osa-aikatyöhön ja 14 prosenttia määräaikaiseen kokopäivätyöhön. Kokonaan rekrytoinnin olisi jättänyt tekemättä 17 prosenttia yrityksistä. Kaiken kaikkiaan **vajaalle viidennekselle yrityksistä tuki on kynnyskysymys rekrytointipäätöstä tehtäessä, ja vajaalle puolelle yrityksistä tuki toimii kannustimena solmia vakituinen vähintään 25-viikkotyötuntia sisältävä työsuhde määräaikaisen tai osa-aikaisen sijaan.** Tuloksia arvioitaessa on muistettava, että kyse on hypoteettisesta kysymyksestä.

Kuvio 18. Työntekijän palkkaaminen, jos ei olisi saanut hakemaansa avustusta (yritystyyppin mukaan, %, n=254)

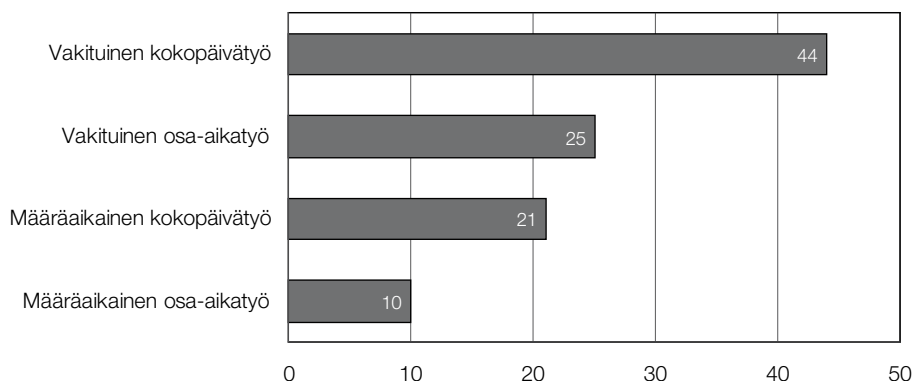

Työllistämisessä *kokemattomat vakiintuneet* olisivat jättäneet rekrytoinnin tekemättä useammin kuin muut yritykset, elleivät olisi saaneet siihen ulkopuolista tukea. Toisaalta selvimmin tuki kannusti *kokeneita vakiintuneita* palkkaamaan työntekijän vakituisen kokopäivätyöhön. *Kokeneilla nuorilla* yrityksillä työllistäminen ei ole ollut juuri kiinni tuen saamisesta. Näistä yrityksistä vain kuusi prosenttia olisi jättänyt rekrytoinnin tekemättä, mikäli ei olisi saanut kyseistä tukea.

Lähes 80 prosenttia työntekijöistä, joiden palkkaamiseen yritys on saanut avustusta, työskentelee vielä samassa yrityksessä. Näistä suuri osa on kuitenkin vielä tuen piirissä. Yli kaksi vuotta yrityksessä työskennelleet ovat tutkimuksen kannalta relevantti tarkasteluryhmä. Näistä työntekijöistä kaksi kolmannesta on vielä työssä samassa yrityksessä. Rakennus- ja teollisuusalan yrityksissä työsuhteen jatkuminen tukikauden jälkeen on epätodennäköisintä. Näissä yrityksissä vain vajaa puolet tuella palkatuista työntekijöistä työskentelee yrityksen palveluksessa tukikauden päätyttyä.

Seuraavaksi tarkastelemme tukea hakeneiden yritysten rekrytointiaikomuksia seuraavien kolmen vuoden aikana. Suuri osa yrityksistä aikoo palkata uusia työntekijöitä tulevaisuudessa. Pääsääntöisesti (44 %) yritykset aikovat palkata työntekijöitä toistaiseksi voimassa olevaan ja kokopäiväiseen työsuhteeseen. Tulos on samansuuntainen aiemman tutkimuksemme kanssa (Aaltonen ym. 2009). Runsas kolmannes työsuhteista tulisi olemaan vastanneiden arvion mukaan todennäköisesti osa-aikaisia ja vajaa kolmannes määräaikaisia.

Kuvio 19. Yritysten todennäköisimpänä pitämä työsuhdemuoto uusissa rekrytoinneissa (% , n=217)

Kokeneet vakiintuneet -ryhmän yritykset työllistävät uutta työvoimaa suuremmalla todennäköisyydellä kuin muut yritykset. Näistä yrityksistä yli 80 prosenttia pitää todennäköisenä, että he palkkaavat uusia työntekijöitä seuraavan kolmen vuoden aikana, jos yrityksen taloudellinen tilanne sen sallii. Pitkään yksinyrittäjinä olleiden *kokemattomien vakiintuneiden* -ryhmässä työllistämisen todennäköisyys on alhaisin. Noin 40 prosenttia näistä yrityksistä pitää uuden työvoiman palkkaamista epätodennäköisenä. Tämäkin tulos tukee aiempia tutkimustuloksiamme (Aaltonen ym. 2009), joiden mukaan todennäköisyys palkata ensimmäinen työntekijä yritykseen pienee yrityksen iän myötä. Nuorilla yrityksillä todennäköisyys lisätyövoiman palkkaamiseen on yhtä suuri riippumatta aiemmasta työllistämiskokemuksesta. Näistä yrityksistä vajaa 80 prosenttia pitää lisärekrystointeja todennäköisenä tulevien kolmen vuoden aikana.

Taulukko 19. Palkkausaikeet työsuhteen muodon mukaan (%)

	Kokemattomat nuoret	Kokeneet nuoret	Kokemattomat vakiintuneet	Kokeneet vakiintuneet
Vakituisen kokopäivätyöhön	36	27	33	26
Osa- tai määräaikaiseen työsuhteeseen	43	50	29	56
Ei todennäköisesti työllistä	21	23	39	18
Yhteensä	100	100	100	100

p=0,03

Kokemattomista vakiintuneista ne, jotka aikovat työllistää seuraavan kolmen vuoden aikana, aikovat palkata todennäköisimmin **vakituiseen kokopäiväiseen työsuhteeseen**. Kaikissa muissa ryhmissä osa-aikaiset tai määräaikaiset työsuhteet ovat todennäköisempiä.

Yhteenveto

Yksinyrittäjätuesta noin 40 prosenttia kohdentuu sellaisiin vähintään viiden vuoden ikäisiin yrityksiin, joiden työllistämisen todennäköisyys olisi muuten alhainen. Tutkitut yritykset luokiteltiin neljään ryhmään iän ja aiemman työllistämishistorian perusteella. Aineistossa puolet yrityksistä on ilman työllistämiskokemusta olevia alle viisivuotiaita nuoria yrityksiä. Alle kolmannes (29 %) on ilman työllistämiskokemusta olevia 5-vuotiaita tai sitä vanhempia yrityksiä. Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostavat jo aiemmin työllistäneet vakiintuneet yritykset. Pienimpänä ryhmänä ovat nuoret, alle 5-vuotiaat yritykset, joilla on jo aiempaa työllistämiskokemusta (8 %).

Eteläisessä ja läntisessä Suomessa, kehitysalueiden ulkopuolisilla alueilla, tuki on kohdistunut vahvemmin aina yksinyrittäjänä toimineisiin vanhempiin yrityksiin. Aineistossa työllistämisen syy ja työllistämishalukkuus kietoutuvat toisiinsa. Tukea saneet yritykset rekrytoivat ensimmäisen vakituisen työntekijänsä useimmiten lisääntyneen työmäärän vuoksi. Lisääntynyt työmäärä on rekrytoinnin syynä erityisesti 5-10-vuotiaiden yritysten ryhmässä. Halukkaimpia rekrytointeihin ovat työllistämiskokemusta vailla olevat kokemattomat nuoret ja kokeneet vakiintuneet.

Yritykset olivat melko tyytyväisiä yksinyrittäjätuen toteutukseen. Liikevaihdoltaan pienet yritykset pitivät tuen hakemista muita yrityksiä vaikeampana. Tuen maksatusprosessi sai kritiikkiä niin yritysten kuin ELY-keskustenkin kommentoissa.

Tuesta saatava henkinen tuki yhdessä sen tuoman taloudellisen turvan kanssa ovat rohkaisseet yrittäjiä solmimaan ensimmäisen kokopäiväisen ja jatkuvan työsuhteen. Tukea saaneiden joukossa on noin viidennes yrityksiä, jotka eivät uskoneet tuesta olleen varsinaista hyötyä. Nämä olivat suurimmaksi osaksi nuoria yrityksiä. Vanhemmille yrityksille tuesta näyttäisi olleen eniten hyötyä. Tuki koettiin hyödylliseksi sekä sellaisissa yrityksissä, joilla on aiempaa työllistämiskokemusta että aina aiemmin yksinyrittäjänä toimineiden keskuudessa.

Mielenkiintoista on, että ne yritykset, jotka eivät saaneet tukea, ovat henkilöstömäärällä mitaten kasvaneet yhtä paljon kuin tukea saaneet yritykset. Tukea hakenneet yritykset ovat melko pitkällä rekrytointiaikeissaan tukea hakiessaan. Näin ollen on ymmärrettävää, että hylätyn tukipäätöksen saaneista yrityksistä yli puolet palkkasi työntekijän vakituisen kokopäivätyöhön ja neljännes osa-aikaiseen tai määräaikaiseen työsuhteeseen. Myönteisen ja kielteisen päätöksen saaneita yrityksiä tarkasteltaessa voidaan päätellä, että vajaalle viidennekselle yrityksistä tuki on kynnyskysymys ensimmäisen työntekijän palkkauspäätöstä tehtäessä. Vajaata puolta yrityksistä tuki ensisijaisesti kannustaa palkkaamaan työntekijän vakituisen kokoaikaiseen työsuhteeseen. Kolmanneksesta puoleen tapauksista yritys palkkasi työntekijän joka tapauksessa ja tuesta riippumatta. Tuella palkatuista työntekijöistä kaksi kolmesta työskentelee tutkituissa yrityksissä vielä tukijakson päätyttyä.

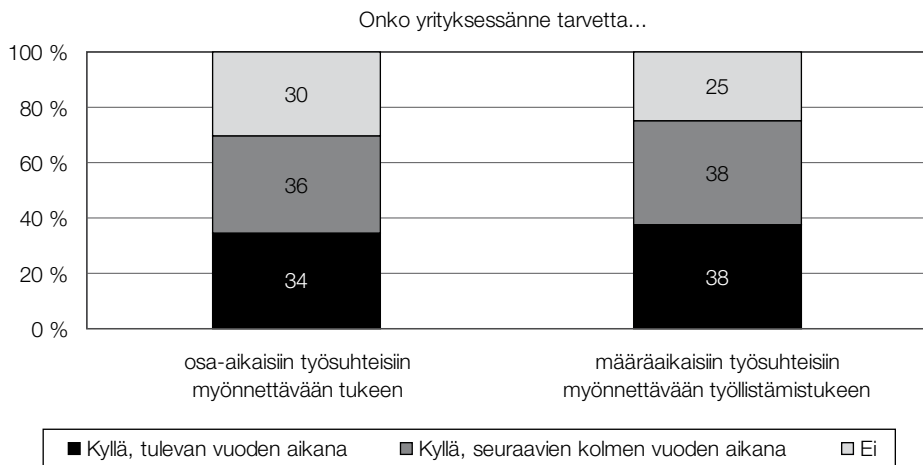
4 Vaihtoehtoiset tukimallit

Nykymuotoinen yksinyrittäjätuki ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen on yksi mahdollinen keino tukea yritysten työllistämistä. Kyselyissä tiedusteltiin vastaajien mielipidettä myös vaihtoehtoisista tukimalleista ja kartoitettiin, missä määrin yrityksissä olisi tarvetta osa- ja määräaikaisiin työsuhteisiin tarkoitettuun tukeen.

Yrittäjien mielipiteet vaihtoehtoisista tukimuodoista

Runsaalla kolmasosalla yrityksistä on tarvetta osa- tai määräaikaisiin työsuhteisiin suunnattuun tukeen seuraavan vuoden aikana ja hieman useammalla on tarvetta pidemmällä aikajänteellä, seuraavan kolmen vuoden aikana. Joka neljäs vastaaja on sitä mieltä, ettei hänellä ole tarvetta määräaikaisiin työsuhteisiin suunnattuun työllistämistukeen ja 30 prosenttia pitää osa-aikaisiin työsuhteisiin tarkoitettua tukea tarpeettomana (Kuvio 19). Yksinyrittäjätuki jo nykyiselläänkin mahdollistaa minimissään 25 viikkotyötunnin teettämisen tuetulla työntekijällä, mikä on monella alalla vähemmän kuin vastaavaa työtä kokoaikaisena tekevällä työntekijällä. Suomen työlainsäädännössä ei ole tarkkaa määritelmää osa-aikatyöntekijälle, joten vastaajienkin mielissä on voinut olla hyvin erilaisia tarpeita kysymykseen vastatessaan.

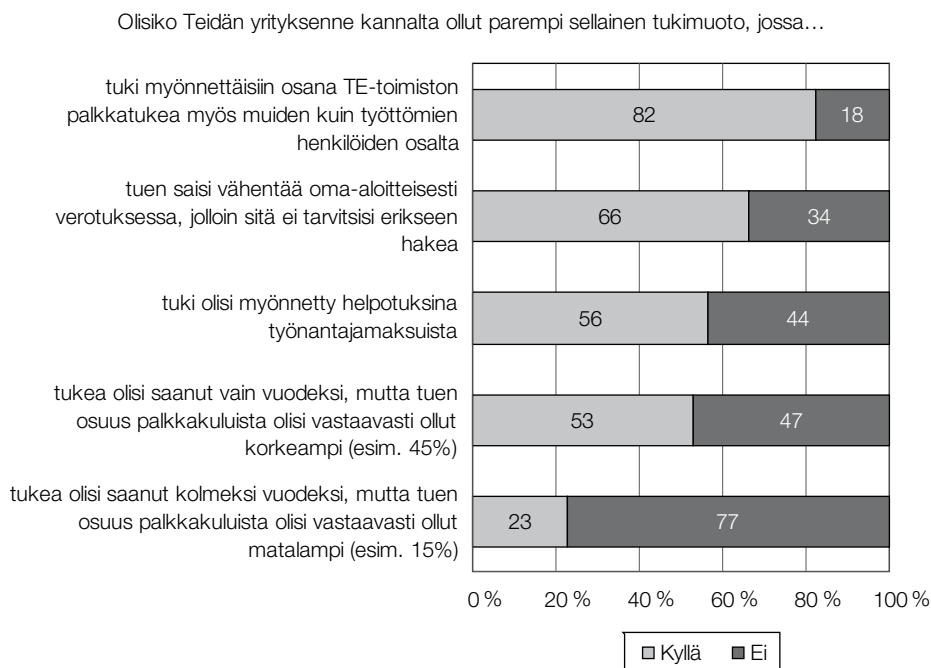
Kuvio 20. Yritysten tarve osa- ja määräaikaisen työllistämisen tukiiin (n=218–219)

Esitimme vastaajille viisi erilaista vaihtoehtoista tukimuotoa ja kysyimme, olisiko kuvatuslainen tukimuoto ollut yritykselle nykymuotoista tukea parempi. Yli 80 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että heidän yrityksensä kannalta nykyistä tukea parempi malli olisi, että työllistämistuki myönnettäisiin osana työ- ja

elinkeinotoimiston palkkatukea myös muiden kuin työttömien osalta. Kaksi kolmesta kannattaa verotuksellista tukimuotoa, jolloin yritys saisi vähentää tuen oma-aloitteisesti verotuksessa, eikä sitä tarvitsisi erikseen hakea. Vastaajista 56 % on sitä mieltä, että nykymallia parempi olisi myöntää tuki helpotuksina työnantajamaksuista. Yli puolet vastaajista on sitä mieltä, että tukiajan lyhentäminen yhteen vuoteen ja vuosittaisen tukimäärän nostaminen (kokonaistukitason pysyessä nykyisessä), olisi nykyistä mallia parempi. Useampi kuin kolme neljästä vastaajasta oli sitä mieltä, että tuen pidentäminen kolmelle vuodelle ja samalla vuosittaisen tukimäärä pienentäminen (kokonaistukitason pysyessä nykyisessä), ei olisi nykyistä kaksivuotista tukea parempi vaihtoehto. (Kuvio 20.)

Kuvio 21. Vaihtoehtoisten tukimuotojen soveltuvuus yrittäjille (n=171–231)

ELY-keskusten virkamiesten mielipiteet vaihtoehtoisista tukimuodoista

Vastaavasti pyysimme ELY-keskusten työntekijöitä arvioimaan vaihtoehtoisten tukimuotojen soveltuvuutta ja yritysten tarvetta osa- ja määräaikaisiin työsuhteisiin suunnattuun tukeen. Virkamiesten arvioiden mukaan tarvetta muuntyyppisten (kuin vakinaisten ja kokopäiväisten) työsuhteiden tukemiseen ei ole, mikä poikkeaa selvästi yrittäjien arvioista. ELY-keskuksissa vain joka neljäs näkee tarpeelliseksi tukea osa- ja määräaikaista työsuhteita, kun taas yrittäjistä kolmella neljästä on tarvetta tämäntyyppiselle tuelle seuraavan kolmen vuoden sisällä.

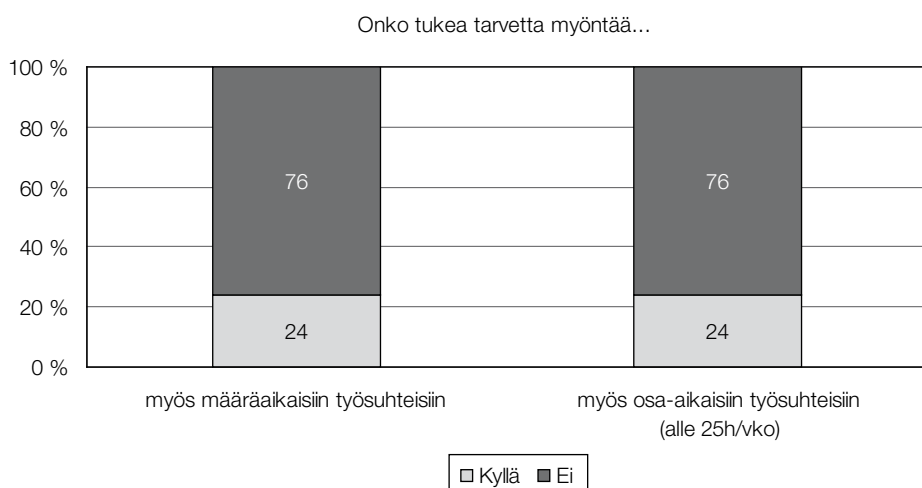
ELY-keskuksilta pyydettiin myös perusteluja kannoilleen. Kielteisiä kantoja osa-aikaisten työsuhteiden tukemiseen perusteltiin sillä, että jo nykyinen 25 tunnin alaraja mahdollistaa lähes osa-aikatyypin työntöön. Perusteluina mainittiin, että tukimuodon ei tulisi kannustaa osa-aikaisiin työsuhteisiin, vaan tavoitteena pitäisi olla vakituinen, kokoaikainen työsuhte. Tuen ulottaminen osa-aikaisiin työsuhteisiin tuo vastaajien mielestä liikaa työtä ELY-keskuksille ja yrittäjille avustuksesta saatavaan hyötyyn suhteutettuna.

Neljännes vastaajista pitää tuen laajentamista osa-aikaisiin hyvänä ajatuksena. Taustalla oli mm. ajatus, että myös sellaisia yrityksiä on tarpeen tukea, joiden volyymi ei riitä kokoaikaisen työntekijän palkkaamiseen. Näin tuki auttaa yritystä pienin askelin kohti kokopäiväistä työllistämistä. Perusteluina esitettiin myös, että joillakin toimialoilla osa-aikaisen työvoiman käyttö on yritykselle paremmin sopiva vaihtoehto, ja välillä myös työntekijälle mieluisampi kuin kokoaikainen työsuhte.

ELY-keskuksissa suhtauduttiin tuen laajentamiseen määräaikaisiin työsuhteisiin yhtä epäileväisesti. Perustelut olivat samankaltaisia. Pelättiin, että tuki ei siinä tapauksessa enää palvele pysyvän työllistämisen tavoitetta. Lyhyiden, määräaikaisten työsuhteiden sisällyttäminen tuen piiriin lisäisi ELY-keskusten työmäärää, mitä ei pidetty tarkoituksenmukaisena. Lisäksi pelättiin, että tuella keinoteltu lisääntyy.

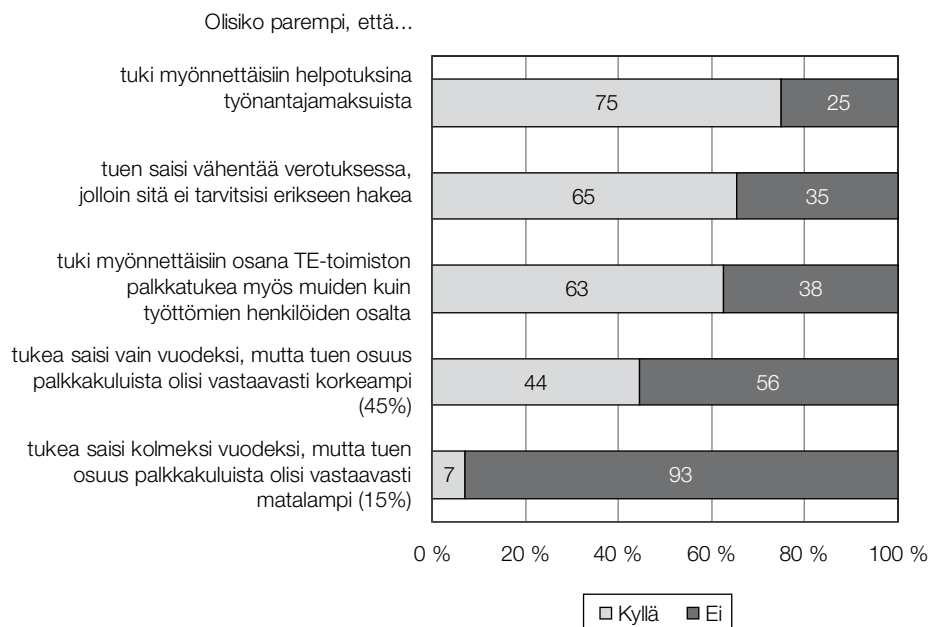
Myönteisesti ehdotukseen suhtautuneet perustelivat kantojaan sillä, että määräaikaissellakin työsuhteella on työllistävä vaikutus ja monet työtehtävät ovat luonteeltaan aidosti määräaikaissia (esim. projekti- ja sesonkityöt). Vastauksissa ehdotettiin myös vuositason tasausjärjestelmää, jossa määräaikaissuuksia lasketaan yhteen.

Kuvio 22. ELY-keskusten arviot tarpeesta osa- ja määräaikaissien työllistämisen tukiiin

Yrittäjien tavoin ELY-keskuksissa ollaan sitä mieltä, että nykymuotoista tukea parempia vaihtoehtoja olisivat tuen suuntaaminen verotuksen kautta, työnantajamaksujen helpotuksina tai osana työ- ja elinkeinotoimistojen palkkatukea. Vajaa puolet vastaajista kannattaa ajatusta tukiajan lyhentämisestä yhteen vuoteen (kokonaistukitason pysyessä nykyisessä), ja vain kaksi vastaajaa (7 %) pitäisi hyvänä tukiajan pidentämistä kolmeen vuoteen (tukitason pysyessä nykyisenä). (Kuvio 23.)

Kuvio 23. Vaihtoehtoisten tukimuotojen soveltuvuus ELY-keskusten mukaan

Eniten suosiota saanutta työnantajamaksuhelpotusta perusteltiin hallinnoinnin helppoudella, joustavuudella sekä tasapuolisuudella. Toisaalta hallinnoinnin arveltiin myös vaikeutuvan. Epäilijät toivat esiin myös, että yrittäjän on hyvä opetella heti "normaalit" toimintatavat, eikä automaattinen työnantajamaksuhelpotus mahdollista muun neuvonnan antamista yrityksille, mikä vastaajan mukaan tapahtuu nyt luontevasti yksinyrittäjähakemuksen jättämisen yhteydessä. Toisaalta yrittäjien vastauksen perusteella (ks. Kuvio 9) yrittäjät eivät merkittävässä määrin saaneet ELY:stä muuta, tukeen liittymätöntä yritysneuvontaa.

Kaksi kolmannelta vastanneista piti verohelpotusta nykymuotoista yksinyrittäjätukea parempana vaihtoehtona. Samoin kuin työnantajamaksujen alentamista verohelpotusta pidettiin nykyistä tukea joustavampana, hallinnoinniltaan kevyempänä sekä kustannustehokkaampana. Tukimuodon negatiivisina puolina pidettiin keplottelun vaaraa sekä verotuksen monimutkaistumista. Tässä vaihtoehdossa yritykset eivät joutuisi läpikäymään kannattavuusarviointia, mitä pidettiin valtion

näkökulmasta huonona puolena, sillä julkisen sektorin tuen pitäisi kohdentua potentiaalisille hankkeille ja karsia pois huonot ja kannattamattomat hankkeet (ks. Koski & Ylä-Anttila, 2011). Yrityksen heikko kannattavuus oli kuitenkin varsin harvoin yksinyrittäjähakemuksen hylkäysperuste (ks. Taulukko 12).

Yhtä suuri osuus vastaajista piti työ- ja elinkeinotoimiston palkkatukeen yhdistettävää mallia nykymallia parempana. Taustalla on ajatus, että olisi hyvä saada kaikki työllistämistä tukevat rahoitustuotteet saman katon alle (ml. MMM:n maaseudun käynnistysavustus). Tukien päällekkäisyyksiä haluttiin karsia mieluiten tuki-instrumenttien määrää vähentämällä. ELY-keskusten näkökulmasta kannatettavaa oli, että ehdotettu malli siirtäisi heidän nykyisin tekemänsä työn toisaalle. Ehdotusta vastustavat perustelivat kantaansa sillä, että yksinyrittäjätueessa on kyse yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämisestä eikä työllisyyden tukemisesta. Työ- ja elinkeinotoimistojen palkkatueessa ja toiminnassa rekrytointien ja palkkauksen lähtökohdina ovat työttömät ja työmarkkinat, eivät niinkään yrittäjät ja yritystoiminta.

Nykyisen suuruisen tuen kohdistumista vuoden ajanjaksolle pidettiin lähes puolessa tapauksista (44 %) hyvänä ajatuksena. Suuremman tuen uskottiin rohkaisevan yksinyrittäjiä nykymuotoista tukea paremmin ensimmäiseen rekrytointiinsa. Tukikauden lyheneminen vuoteen nähtiin myös yksinkertaistavan tuen maksatusprosessia, sillä näin tuen maksatushakemuksia tulisi vain kaksi tukikauden aikana. Kuitenkin hieman yli puolet vastanneista vastusti mallia. Mallin suurimpana haittapuolena nähtiin se, että nykyistä lyhyempi aika ei sitouttaisi yritystä riittävästi työntekijään, ja pelättiin, että tukikauden loputtua yritys luopuu työntekijästä.

Niukka kolmen vuoden tuki ei saanut juuri lainkaan kannatusta. Arveltiin, että 15 prosentin tuki olisi niin pieni, että sillä ei olisi enää mitään vaikutusta yrityksen työllistämispäätöksiin. Toisaalta kolmessa vuodessa yritykselle ja työntekijöille tapahtuu toimintaympäristön muutosten myötä monia arvaamattomia asioita, mikä heijastuisi ELY-keskuksiin lisääntyneenä työmääränä päätöksiä muutettaessa.

Yhteenveto

Runas kolmannes yrityksistä uskoo tarvitsevänsä joko osa- tai määräaikaisiin työsuhteisiin kohdistuvaa työllistämistukea seuraavan vuoden aikana. Pidemmällä aikajänteellä tällaisia yrityksiä on yli 70 prosenttia vastanneista. Tuen laajentamista osa- tai määräaikaisiin työsuhteisiin perusteltiin yritysten työvoiman tarpeen sesonkiluonteisuudella sekä vähäisillä resursseilla.

ELY-keskusten mielipiteet eroavat jonkin verran yritysten näkemyksistä. Vain joka neljäs vastanneista olisi halukas myöntämään yrityksille työllistämistukea myös määräaikaisiin tai osa-aikaisiin työsuhteisiin. Tällaisiin työsuhteisiin suunnattavan tuen ei uskota luovan pysyviä, kokoaikaisia työsuhteita. Myös hallinnollisen työn pelätään lisääntyvän.

Nykymuotoista tukea yritykset kehittäisivät mieluummin aikajänteeltään lyhyemmäksi ja määrältään suuremmaksi kuin aikajänteeltään pidemmäksi ja määrältään pienemmäksi, jos tuen kokonaismäärä pidetään ennallaan. Yrityksistä suurin

osa (yli 80 %) on sitä mieltä, että tuen myöntäminen työ- ja elinkeinotoimistoista osana palkkatukea olisi parempi tapa organisoida ensimmäisen työntekijän työllistämisen tukeminen kuin nykyinen käytäntö. Kaksi kolmesta kannattaa tuen kanavoimista verotuksen kautta erillisenä verovähennyksenä.

Vastaavasti ELY-keskuksissa nähdään, että tukea parempia vaihtoehtoja olisivat tuen suuntaaminen verotuksen kautta, työnantajamaksujen helpotuksina tai osana laajennettua palkkatukea. Eniten suosiota sai ehdotus työnantajamaksujen alentamisesta ensimmäisen työntekijän kohdalla. Jos nykyistä yksinyrittäjätukea jatketaan, olisivat ELY-keskukset valmiita lisäämään tukiosuutta samalla lyhentäen tukiaikaa. Näin työllistämiseen liittyvä riski vähenisi selvemmin ensimmäisenä vuotena, ja samalla maksatuksiin liittyvä hallinnollinen työ helpottuisi.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksemme antaa uutta tietoa yksinyrittäjätuen vaikutuksesta yrittäjän ensimmäisen työntekijän työllistämiseen sekä yksinyrittäjätuen toimivuudesta eri toimijoiden näkökulmista. Lisäksi raportissa tuodaan esiin yritysten ja ELY-keskusten näkemykset tuen hyvistä puolista sekä mahdollisista kehittämistarpeista. Tutkimuksessa käytetään kolmea aineistoa, joista yksi on rekisteriaineisto ja kaksi kyselyaineistoa. Rekisteriaineiston muodostavat yksinyrittäjätuen hakuprosessin aikana kerätyt tiedot tukea hakeneista yrityksistä (1 197 yritystä). Ensimmäinen kyselyaineisto koostuu yksinyrittäjätukea hakeneiden yritysten vastauksista (292 vastannutta yritystä) ja toinen aineisto ELY-keskusten viranhaltijoiden vastauksista (33 vastannutta).

Kesällä 2007 aloitettu yksinyrittäjätuki on maantieteellisesti laajentunut vaihteiden muutamasta Itä-Suomen ja Lapin kunnasta suureen osaan Suomea vuoden 2010 loppuun mennessä. Tukea on tuona aikana myönnetty runsaat 11 miljoonaa euroa. Suuri osa tukeen varatusta rahoituksesta on kuitenkin jäänyt käyttämättä. Myönnetyn rahoituksen määrä ei ole ajan kuluessa kasvanut, vaikka tukialue on alueellisesti laajentunut. Tukea saaneita yrityksiä on vuoden 2010 lokakuun puoliväliin mennessä kertynyt 1031. Samanaikaisesti 161 hakemusta on hylätty. Hyväksytyjen hakemusten osuus on ollut korkea (87 %). Alueellisesti tuki on kohdistunut erityisesti Kaakkois-Suomeen, Lappiin, Pohjois-Savoon ja Pohjois-Karjalaan. Tuetut yritykset vaihtelevat huomattavasti liikevaihdoltaan keskimääräisen liikevaihdon ollessa 135 000 euroa. Yritysten saama keskimääräinen tukisumma on 10 980 euroa.

Yksinyrittäjätuki ei ole ainoa yrityksille tarjolla oleva rahoitustuki ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen. Yksinyrittäjätuen kanssa selvästi päällekkäisiä tukia ovat palkkatuki ja maaseudulla haettavissa oleva yrityksen käynnistystuki (MMM). Työ- ja myöntämällä palkkatuella edistetään niiden työttömien työllistymistä, joilla on eri syistä (mm. puutteellinen ammattitaito, työkokemuksen puute, osatyökykyisyys) vaikeuksia sijoittua avoimille työmarkkinoille. Maaseudulla sijaitseville yrityksille yksinyrittäjätuelle vaihtoehtoinen tukimuoto on MMM:n yrityksen käynnistystuki, joka korvaa selvästi suuremman osan ensimmäisen työntekijän palkkamenosta (50 %) kuin yksinyrittäjätuki ja jonka kesto on yhtä pitkä.

Aiemman tutkimuksen mukaan (Aaltonen ym. 2009) ulkopuolisen työntekijän palkkaaminen tapahtuu todennäköisimmin yrityksen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Työnantajaksi ryhtyvistä yrityksistä 90 prosenttia palkkaa ensimmäisen työntekijänsä ennen kuin yritys on viisi vuotta vanha. Tulostemme mukaan yksinyrittäjätuesta noin 40 prosenttia kohdentuu sellaisiin vähintään viiden vuoden ikäisiin yrityksiin, joiden työllistämisen todennäköisyys olisi muuten alhainen. Suurin osa tukea hakeneista ei ollut koskaan aiemmin työllistänyt ulkopuolisia työntekijöitä. Yli viisi vuotta yksinyrittäjänä on toiminut 38 % tukea hakeneista, näistä

lähes puolet (16 %) jopa yli 10 vuotta. Tukea hakeneista, yli 10-vuotiaista yrityksistä 58 prosenttia on toiminut koko historiansa ajan yksinyrittäjänä.

Tutkitut yritykset luokiteltiin neljään ryhmään iän ja aiemman työllistämishistorian perusteella. Aineistossa puolet yrityksistä on ilman työllistämiskokemusta olevia alle viisivuotiaita nuoria yrityksiä. Alle kolmannes (29 %) on ilman työllistämiskokemusta olevia 5-vuotiaita tai sitä vanhempia yrityksiä. Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostavat jo aiemmin työllistäneet vakiintuneet yritykset. Pienimpänä ryhmänä ovat nuoret, alle 5-vuotiaat yritykset, joilla on jo aiempaa työllistämiskokemusta (8 %).

Aineistossa työllistämisen syy ja työllistämishalukkuus kietoutuvat toisiinsa. Tukea saneet yritykset rekrytoivat ensimmäisen vakituisen työntekijänsä useimmiten lisääntyneen työmäärän vuoksi. Lisääntynyt työmäärä on rekrytoinnin syynä erityisesti 5–10-vuotiaiden yritysten ryhmässä. Halukkaimpia rekrytointeihin ovat työllistämiskokemusta vailla olevat *kokemattomat nuoret* ja *kokeneet vakiintuneet* yritykset. *Kokeneet nuoret* sekä *kokemattomat vakiintuneet* rekrytoivat hieman haluttomammin. Lisääntyneen työmäärän vuoksi rekrytoineet yritykset ovat olleet muita haluttomampia työllistämään.

Yritykset olivat melko tyytyväisiä yksinyrittäjätuen toteutukseen. Tuen ehdot ja hakeminen koettiin yleisesti helpoksi. Liikevaihdoltaan pienet yritykset pitivät tuen hakemista hieman muita yrityksiä vaikeampana. Tuen maksatusprosessi sai kritiikkiä niin yritysten kuin ELY-keskustenkin puolelta. Maksuun hakeminen koettiin yrityksissä hieman monimutkaisena ja tukirahojen saaminen tilille liian hitaana. Varsinkin liikevaihdoltaan pienet yritykset pitivät ongelmallisena rahan saamiseen liittyvää puolen vuoden viivettä. Avoimissa vastauksissa ELY-keskusten edustajat näkivät hakemukseen perustuvan tukimuodon etuna sen, että näin ELY-keskukset saavat samalla kontaktin yritykseen ja voivat tarjota myös muuta ohjausta. Yrittäjien vastausten perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, etteivät ELY-keskukset käytä aktiivisesti hyväkseen mahdollisuutta neuvoa yrityksiä muissa asioissa.

Yli 80 % yrityksistä on sitä mieltä, että tuki mahdollisti työntekijän palkkaamisen. Tuesta saatava henkinen tuki yhdessä sen tuoman taloudellisen turvan kanssa ovat rohkaisseet yrittäjiä solmimaan ensimmäisen kokopäiväisen ja jatkuvan työsuhteen. Eniten kritiikkiä tuki sai pienuudestaan. Tukea saaneiden joukossa on noin viidennes yrityksiä, jotka eivät uskoneet tuesta olleen varsinaista hyötyä. Nämä olivat suurimmaksi osaksi nuoria yrityksiä, jotka todennäköisesti palkkaisivat työntekijän ilman tukeakin. Vanhemmille yrityksille tuesta näyttäisi olleen eniten hyötyä. Tuki koettiin hyödylliseksi sekä sellaisissa yrityksissä, joilla on aiempaa työllistämiskokemusta että aina aiemmin yksinyrittäjänä toimineiden keskuudessa. Kehitysalueilla tukea saaneissa yrityksissä koettiin tuen nopeuttaneen työntekijän palkkaamista hieman useammin kuin kehitysalueiden ulkopuolisissa yrityksissä.

Mielenkiintoista on, että ne yritykset, jotka eivät saaneet tukea, ovat henkilöstömäärällä mitaten kasvaneet yhtä paljon kuin tukea saaneet yritykset. Tukea hakenneet yritykset ovat melko pitkällä rekrytointiaikeissaan tukea hakiessaan. Näin

ollen on ymmärrettävää, että hylätyn tukipäätöksen saaneista yrityksistä suuri osa (18/22) palkkasi lopulta työntekijän, jonka rekrytointiin tukea oli haettu. Näistä runsaat puolet palkkasi työntekijän vakituiseen kokopäivätyöhön ja neljännes osa-aikaiseen tai määräaikaiseen työsuhteeseen. Myönteisen ja kielteisen päätöksen saaneita yrityksiä tarkasteltaessa voidaan päätellä, että vajaalle viidennekselle yrityksistä tuki on kynnyskysymys ensimmäisen työntekijän palkkauspäätöstä tehtäessä. Vajaata puolta yrityksistä tuki ensisijaisesti kannustaa palkkaamaan työntekijän vakituiseen kokoaikaiseen työsuhteeseen. Kolmanneksesta puoleen tapauksista yritys palkkasi työntekijän joka tapauksessa tuesta riippumatta. Tuki siis toisaalta rohkaisee rekrytointeihin ja toisaalta ohjaa solmimaan vakituisia kokoaikaisia työsuhteita. Tuen vaikuttavuus tukikauden jälkeen on hyvä. Tuella palkatuista työntekijöistä kaksi kolmesta työskentelee tutkitussa yrityksessä tukijakson päätyttyä.

Yritystyyppitainen tarkastelu tukee aiempia käsityksiä työllistämisen mekanismeista, joiden mukaan työllistäminen on todennäköisintä yrityksen elinkaaren alkuvaiheessa. Aineistomme perusteella näyttää siltä, että *kokemattomat vakiintuneet* yritykset olisivat jättäneet muita useammin rekrytoinnin tekemättä, jos eivät olisi saaneet siihen tukea. On kuitenkin kyseenalaista, missä määrin tässä ryhmässä on kasvupotentiaalia tulevaisuudessa. Näiden yritysten ilmoituksen perusteella näyttäisi siltä, että niiden todennäköisyys rekrytoida uusia työntekijöitä nyt palkatun ensimmäisen työntekijän lisäksi on muita ryhmiä alhaisempi. Toisaalta mahdolliset uudet rekrytoinnit kohdistuvat muita useammin vakituisiin, kokopäiväisiin työsuhteisiin. *Kokeneet vakiintuneet* taas olisivat solmineet ennemmin osa- tai määräaikaisia työsuhteita, ellei tukea olisi ollut tarjolla. *Kokeneilla vakiintuneilla* on myös tulevaisuudessa suurin rekrytointitodennäköisyys, mikä tosin kanavoituu pääasiassa osa- ja määräaikaisiin työsuhteisiin. *Kokeneilla nuorilla* yrityksillä tuki vaikutti vähiten rekrytoinnin toteutumiseen. Tähän ryhmään kuuluvista yrityksistä vain kuusi prosenttia olisi jättänyt rekrytoimatta, jos ei olisi saanut tukea. *Kokemattomilla nuorilla* vaikutus on ehkä hieman kokeneita nuoria suurempi. *Kokemattomista nuorista* 13 prosenttia ilmoittaa, että olisi jättänyt rekrytoimatta, jos ei olisi saanut tukea.

Yritykset ja ELY-keskukset saivat tuoda esiin yksinyrittäjätuen kehitysehdotuksia sekä kertoa mielipiteensä vaihtoehtoisista tukimalleista. Nykymuotoista tukea yritykset kehittäisivät mieluummin aikajänteeltään lyhyemmäksi ja määrältään suuremmaksi kuin aikajänteeltään pidemmäksi ja määrältään pienemmäksi, jos tuen kokonaismäärä pidetään ennallaan. Tuen liittäminen osaksi palkkatukea sai vastaajien keskuudessa suuremman suosion kuin nykyisen tuen ehtojen muuttaminen. Yrityksistä yli 80 prosenttia on sitä mieltä, että tuen myöntäminen työ- ja elinkeinotoimistoista osana palkkatukea olisi parempi tapa organisoida ensimmäisen työntekijän työllistämisen tukeminen kuin nykyinen käytäntö. Tuen toivottiin kuitenkin ulottuvan tällöin myös muihin kuin työttömänä oleviin. Kaksi kolmesta kannattaa tuen kanavoimista verotuksen kautta erillisenä verovähennyksenä.

Vastaavasti ELY-keskuksissa arvioidaan, että tukea parempia vaihtoehtoja olisivat tuen suuntaaminen verotuksen kautta, työnantajamaksujen helpotuksina tai

osana laajennettua palkkatukea. Eniten suosiota sai ehdotus työnantajamaksujen alentamisesta ensimmäisen työntekijän kohdalla. Jos nykyistä yksinyrittäjätukea jatketaan, olisivat ELY-keskukset valmiita lisäämään tukiosuutta lyhentäen samalla tukiaikaa. Näin työllistämiseen liittyvä riski vähenisi selvemmin ensimmäisenä vuotena, ja samalla maksatuksiin liittyvä hallinnollinen työ helpottuisi.

Yritystukijärjestelmä – tukien kohdentuvuus sekä niiden rooli yritystoiminnan edistäjänä – on keskusteluttanut poliittisia päätöksentekijöitä niin Suomessa kuin Euroopassa laajemmin. Suomessa keskeisenä periaatteena ja tavoitteena on pidetty erilaisten tukimallien selkeyttämistä ja yksinkertaistamista: mieluummin vähemmän erilaisia tuki-instrumentteja. Lisäksi yritystukia selvittäneet tutkijat korostavat sitä, että tukea tulisi kohdentaa aineettomiin investointeihin – kuten tiedon luomiseen (Koski & Ylä-Anttila 2011) – jotta tuki tuottaisi tulevaisuudessa mahdollisimman paljon kerrannaisvaikutuksia. Näistä lähtökohdista voidaan tutkimustuloksiin perustuen pohtia yksinyrittäjätuen roolia suomalaisen yrittäjyyden ja työllisyyden tukijana nyt ja tulevaisuudessa.

Yleisesti ensimmäisen työntekijän palkkaamista pidetään haastavana vaiheena, joskin tuoreet tutkimustulokset ovat ”pehmentäneet” ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen liittyviä stereotyyppisiä käsityksiä (Aaltonen ym. 2009). Yksinyrittäjätuki on verrattain pieni tuki-instrumentti, jolla yksinyrittäjää kannustetaan työllistämään ensimmäinen ulkopuolinen työntekijänsä. Instrumentti sinänsä on toiminut vähintäänkin kohtuullisesti, joskin siihen, kuten vastaaviin muihinkin tuki-instrumentteihin, liittyy selvää vuotoa: tukea hakevat ja sitä saavat mitä ilmeisimmin myös sellaiset yritykset, joiden työllistämiselle tuen saaminen ei ole välttämättöntä. Maantieteellisesti rajatulla alueella aloitettu kokeilu on laajentunut kokeilun aikana, mutta myönnetty tukimäärä ei ole vastaavasti kasvanut ja myöntövaltuuksia on jäänyt käyttämättä.

Tutkimustuloksemme osoittavat, että yksinyrittäjät pitävät tukea tarpeellisena ja ovat siitä hyötynneet. Pienistä myöntömääristä johtuen yksinyrittäjätuen rooli kokonaisuudessaan on kuitenkin marginaalinen ja erityisesti sen ulkoiset vaikutukset (työllistämisen ohella) ovat vaatimattomat. Lisäksi on syytä vakavasti pohtia, mikälaista markkinoiden toimimattomuutta tuella korjataan. Siitä huolimatta, että tuen hakeminen on kohtuullisen helppoa ja yksinkertaista, yksinyrittäjätuen hallinnointi ELY-keskuksissa vaatii resursseja. Yksinyrittäjätuki näyttäytyy yrittäjille irrallisena, yksittäisenä tukena eikä se ELY-keskuksen pyrkimyksistä huolimatta kytkeydy läheisesti ELY-keskuksen yrityksille suunnattuun muuhun kehittämistoimintaan ja palveluihin.

Kuten aiemmin totesimme, yksinyrittäjätuki, palkkauskustannuksiin myönnettävänä tukena, on selkeästi päällekkäinen palkkatuen (TEM) ja maaseudulla haettavissa olevan yrityksen käynnistystuen (MMM) kanssa. Erityisesti TEM:n sisäiseen päällekkäisyyteen on syytä kiinnittää huomiota. TEM:n lähtökohtana toiminnan alusta lähtien on ollut työvoiman kohtaantumisen parantaminen työntekijöitä ja yrityksiä palvelevalla tavalla erottelematta toisistaan työllisyyttä ja yritystoimintaa

edistäviä tukia. Olisi varsin luontevaa nähdä, että ensimmäisen työntekijän ja työtömän työntekijän palkkaamiseen tähtäävät tuet olisivat hoidettavissa saman tuki-instrumentin keinoin. Vastaavalla tavalla TEM:n hallinnonalalla on laajennettu starttirahan sovellettavuutta työttömistä työnhakijoista myös muihin yritystoimintaa aloittaviin henkilöihin, ja tulokset ovat pääsääntöisesti olleet myönteisiä (Stenholm 2006 & 2007). Palkkatuki on yksinyrittäjätukea selkeästi paremmin tunnettu ja laajemmin käytetty (Aaltonen ym. 2009; TEM:n tilastot palkkatuen käytöstä 2010). Tämän vuoksi on suositeltavaa pohtia, kuinka yksinyrittäjätuki olisi toteutettavissa palkkatuen puitteissa ja/tai yhdistettävissä palkkatukeen. Tärkeää on, että erityisesti tutkimukseen osallistuneet yritykset pitivät tällaista vaihtoehtoa suositeltavana kehityskulkuna. Lisäksi tukien yhdistäminen tuottaisi todennäköisesti säästöä tukien hallinnointiin liittyvissä kustannuksissa.

Yksinyrittäjätuelle vaihtoehtoinen tukimuoto on myös veromalli, jolloin tuki ohjautuisi työllistävälle yksinyrittäjälle ikään kuin automaattisesti. Tämä malli on sinänsä mahdollinen ja hallinnollisesti suhteellisen yksinkertaisesti toteutettavissa, mutta sellaisenaan se on omiaan lisäämään tuen vuotoa. Tämän vuoksi tuen yhdistäminen palkkatukeen tuntuisi tutkimustuloksiin perustuen luontevammalta.

Mahdollinen vaihtoehto on myös se, että yksinyrittäjätuesta luovutaan kokonaan siitä huolimatta, että yrittäjillä on tuesta myönteisiä kokemuksia. Perusteena on se, ettei tuen rooli ensimmäisen työntekijän palkkauksessa ole kokonaisuutena kovin merkittävä. Lisäksi tuen sekä sisällöllinen että osin myös maantieteellinen päällekkäisyys MMM:n tarjoaman yrityksen käynnistystuen ja TEM:n myöntämän palkkatuen kanssa ei kokonaisuuden näkökulmasta ole tarkoituksenmukaista. Tutkimustuloksia arvioitaessa on kuitenkin pidettävä mielessä, että tämä tutkimus kohdistui vain yksinyrittäjätukeen, eikä edellä mainittujen tukien kokonaisuus ollut tutkimuksemme kohteena.

Kaiken kaikkiaan tutkimustulosten perusteella muodostuu kohtuullisen myönteinen kuva yksinyrittäjätuen toimivuudesta, joskin siihen kohdistuu myös kehittämistarpeita. Vastaavanlaisten tukien tavoin siihen liittyy selkeitä vaikuttavuushaasteita ja vuotoa. Mikäli yksinyrittäjän ensimmäisen työntekijän työllistämistä halutaan jatkossa tukea, tutkimustulokset antavat perusteita sille, että ensisijaisesti on tarpeellista pohtia keinoja yksinyrittäjätuen ja palkkatuen yhdistämiseen. Yksinyrittäjätuen kehittäminen sellaisenaan ei liene perusteltua, vaan lisähyödyt ovat pikemminkin saavutettavissa yritystukien valikoimaa selkeyttämällä.

Lähteet

Aaltonen, Satu – Heinonen, Jarna – Kovalainen, Anne – Luomala, Katri (2009) Työllistämisen esteet, mahdollisuudet ja aikeet pk-yrityksissä. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 49/2009. Edita: Helsinki.

Asplund, Rita (2009) Työvoimapolitiikan vaikuttavuus Suomen näkökulmasta katsottuna. Työpoliittinen aikakauskirja 3/ 2009, 6–20.

David, Hefin – Watts, Gerald (2008) Becoming an employer. Teoksessa International handbook of entrepreneurship and HRM. Toim. Rowena Barrett ja Susan Mayson. Edward Elgar Publishing.

Ensimmäinen työntekijä. Asiantuntijaryhmän raportti. Kasvun esteet – ensimmäisen työntekijän rekrytointi (2005). Euroopan komissio. Yritys- ja teollisuustoiminnan pääosasto.

Eurostat 2011 Euroopan komission Eurostat tilastotietokanta osoitteessa: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database. Luettu 10.1.2011.

Heinonen, Jarna (2006) Johtaminen yrityksen elinkaaren eri vaiheissa. Teoksessa Mediatalous. Liiketoiminnan ja yrittäjyyden perusteet viestintäalalle. Toim. Sari Stenvall-Virtanen ja Maija Vähämäki. Edita Prima: Helsinki, 143–169.

Hämäläinen, Kari – Tuomala, Juha (2006) Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten arviointi. Työpoliittinen tutkimus 315. Työministeriö.

Karikallio, Hanna – Volk, Raija (2009) Suomen matalapalkkatuen kohdentuminen ja työllisyysvaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 63/2009. Edita: Helsinki.

Korkeamäki, Ossi – Uusitalo, Roope (2008) Employment and wage effects of a payroll-tax cut-evidence from a regional experiment. VATT Keskustelunaloitteita 443. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Nord Print: Helsinki.

Koski, Heli – Pajarinen, Mika (2010) Yritystukien tarjonta, täydentävyys ja toistuvuus, Etla Discussion Paper No. 127.

Koski, Heli – Ylä-Anttila, Pekka (2011) Yritystukien vaikuttavuus: tutkimushankkeen yhteenveto ja johdopäätökset, TEM-raportteja 7/2011, Työ- ja elinkeinoministeriö.

Ohje valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain ja valtioneuvoston asetuksen täytäntöönpanosta. Voimassa toistaiseksi 24.6.2010. Työ- ja elinkeinoministeriö.

PK-yritysbarometri kevät 2011. Suomen Yrittäjät ry. Painomerkki Oy: Helsinki.

PK-yritysbarometri syksy 2009. Suomen Yrittäjien Syypoint Oy. Painomerkki Oy: Helsinki.

PK-yritysbarometri syksy 2010. Suomen Yrittäjien Syypoint Oy. Painomerkki Oy: Helsinki.

Sailas, Raimo (2005) Osaavan työvoiman saannin turvaaminen väestöään menettävillä alueilla.

Soikkeli, Jarkko (2005) Kysely ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen liittyvästä tuesta. Suomen Yrittäjät 5/2005, http://www.yrittajat.fi/File/5dbbba40-1ac7-4d65-a711-0d0fd1ffb48a/1_tyontekijan_palkk.pdf, haettu 22.7.2010.

Stenholm, Pekka (2006) Starttirahalla yrittäjyyteen. Työpoliittinen tutkimus nro 320. Työministeriö: Helsinki.

Stenholm, Pekka (2007) Starttiraha yrittäjyyden avaimena – jatkokokemuksia starttirahakokeilusta 2005–2007. Työpoliittinen tutkimus nro 332. Työministeriö: Helsinki.

Storey, David J. (1998) Six steps to heaven: Evaluating the impact of public policies to support small businesses in developed economies. CSME Working Papers No. 59.

Suurten yritysten valtiontukia arvioiva työryhmä. Mietintö. TEM-raportteja 5/2011.

TEM:n tilastot palkkatuen käytöstä 2010. Päivi Kermisen sähköpostiviesti 21.3.2011.

Lait ja säädökset

1336/2006 Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi

675/2007 Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi

1180/2007 Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 21 §:n muuttamisesta

639/2008 Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 21 §:n muuttamisesta

1055/2008 Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1152/2009 Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

245/2010 Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan kirjelmä 21/2009 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2009

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2010

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2011

Hallituksen esitys vuoden 2009 talousarvioesityksen (HE 116/2008 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys vuoden 2010 talousarvioesityksen (HE 138/2009 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys vuoden 2011 talousarvioesityksen (HE 126/2010 vp) täydentämisestä

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi (1336/2006)

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Avustusta hakeneet ja kyselyyn vastanneet yritykset sijainnin, toimialan, päätös vuoden ja tukipäätöksen mukaan (%)

	Perus- joukko eli avustusta hakeneet (N=1197)	Kyselyyn vastanneet (n=292)	N-n	Mahtuuko 10 % virhemargi- naaliin
ELY-keskusalue				
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	10,1	10,6	0,5	kyllä
Etelä-Savon ELY-keskus	10,2	10,6	0,4	kyllä
Hämeen ELY-keskus	3,3	3,1	0,2	kyllä
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	18,5	20,2	1,7	kyllä
Kainuun ELY-keskus	5,3	3,8	1,5	kyllä
Keski-Suomen ELY-keskus	2,9	2,7	0,2	kyllä
Lapin ELY-keskus	14,6	14,7	0,1	kyllä
Pirkanmaan ELY-keskus	2,1	1,4	0,7	kyllä
Pohjanmaan ELY-keskus	2	1,4	0,6	kyllä
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	11,5	12,3	0,8	kyllä
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	3,8	3,8	0	kyllä
Pohjois-Savon ELY-keskus	12,8	11,6	1,2	kyllä
Varsinais-Suomen ELY-keskus	2,8	3,8	1	kyllä
Tukialue				
Tukialue 1	61,8	59,2	2,6	kyllä
Tukialue 2	9,7	12,0	2,3	kyllä
Tukialue 3	28,5	28,8	0,3	kyllä
Toimiala				
Maa, metsä, kala, kaivos	4	5,1	1,1	kyllä
Teollisuus	5,5	4,8	0,7	kyllä
Sähkö, kaasua, lämpö ja ilmastointi	0,1	0	0,1	kyllä
Vesi, viemäri, jäte ja ymp. puhtaanapito	0,2	0	0,2	kyllä
Rakentaminen	19,3	15,4	3,9	ei
Tukku- ja vähittäiskauppa, moottori- ajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	18,7	18,8	0,1	kyllä
Kuljetus- ja varastointi	11,5	8,9	2,6	ei
Majoitus- ja ravitsemus	8	5,5	2,5	ei
Informaatio- ja viestintä	2,1	3,8	1,7	ei
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	0,9	0,7	0,2	kyllä
Kiinteistöala	1	1,4	0,4	kyllä
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	9,9	15,4	5,5	ei
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	6,3	6,2	0,1	kyllä

Koulutus	0,7	0,7	0	kyllä
Terveys- ja sosiaalipalvelut	4,3	6,2	1,9	kyllä
Taiteet, viihde ja virkistys	1,4	2,4	1	kyllä
Muu palvelutoiminta	6	4,8	1,2	kyllä
Toimiala tuntematon	0,1	0		
Yhdistetty toimialaluokitus				
Alkutuotanto	4	5,1	1,1	kyllä
Rakentaminen, kuljetus ja teollisuus	36,6	29,1	7,5	ei
Tukku- ja vähittäiskauppa	18,7	18,8	0,1	kyllä
Henkilökohtaiset palvelut	20,4	19,5	0,9	kyllä
Liike-elämän palvelut	20,3	27,4	7,1	ei
Tukipäätösvuosi				
2007	1,5	1,4	0,1	kyllä
2008	44,1	35,6	8,5	ei
2009	30	27,1	2,9	kyllä
2010	24,4	36	11,6	ei
Tuen myöntäminen				
ei myönnetty	13,5	8,2	5,3	ei
myönnetty	86,5	91,8	5,3	ei
	1197	292		

Liitetaulukko 2. ELY-kyselyyn vastanneiden määrä ja osuus ELY-keskuksittain ja näiden ELY-keskusten osuus tehdyistä päätöksistä

	Vastanneita	Osuus vastanneista	Osuus päätöksistä
Etelä-Pohjanmaan	3	9 %	10 %
Etelä-Savon	2	6 %	10 %
Hämeen	3	9 %	3 %
Kaakkois-Suomen	2	6 %	19 %
Kainuun	2	6 %	5 %
Keski-Suomen	2	6 %	3 %
Lapin	5	15 %	15 %
Pirkanmaan	1	3 %	2 %
Pohjanmaan	1	3 %	2 %
Pohjois-Karjalan	3	9 %	12 %
Pohjois-Pohjanmaa	3	9 %	4 %
Pohjois-Savon	4	12 %	13 %
Varsinais-Suomen	2	6 %	3 %
Yhteensä	33	100 %	100 %

Tekijät Författare Authors		Julkaisu aika Publiceringstid Date	
Satu Aaltonen, Jarna Heinonen, Katri Luomala		April 2011	
		Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by	
		Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	
		Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment	
Julkaisun nimi Titel Title			
Utvärdering av effektivitet och funktionalitet av understödet för ensamföretagare			
Tiivistelmä Referat Abstract			
Rapporten 'Utvärdering av effektivitet och funktionalitet av understödet för ensamföretagare' kartlägger effekten av understödet på anställning av den första arbetstagaren till företaget samt funktionaliteten av understödet sett från företagens och närings-, trafik- och miljöcentralernas (ELY) perspektiv. Rapporten lyfter också fram utvecklingsbehov gällande understödet. Materialet för denna undersökning har samlats in från företag som har sökt understödet (n=292) samt ELY-centralerna på stödområden (n=33). Utöver detta material har man i analysen utnyttjat bakgrundsinformation om företagen som samlats in under ansökningsprocessen. Med "ensamföretagarunderstödet" stöds anställning av den första arbetstagaren till företaget. Under det första året är understödet 30 procent av lönekostnaderna och under det andra året 15 procent. Understödet har kunnat sökas fr.o.m. sommaren 2007 och har stegvis utvidgats geografiskt, från några kommuner i Östra Finland och Lappland till största delen av Finland i slutet av år 2010. Stödet har riktats speciellt till Sydöstra Finland, Lappland, Norra Savolax och Norra Karelen. Företagen som besvarade enkäten var relativt nöjda med understödet. Företagen och ELY-centralerna gav mest kritik till den tunga utbetalningsprocessen av beviljat stöd och speciellt små företag (med liten omsättning) kritiserade processen att få stödpengar på kontot som långsam. En knapp femtedel av företagare som har fått understödet upplevde stödet som oersättligt i beslutet att anställa den första arbetstagaren. Understödet har uppmuntrat nästan hälften av företagarna att anställa en arbetstagare i permanent arbetsförhållande på heltid. I resterande fallen skulle företagaren ha anställt en arbetstagare i alla fall, oberoende av understödet. Understödet både uppmuntrar till rekryteringar och styr mot permanenta arbetsförhållanden på heltid. Det framgår i studien att understödet har den största betydelsen för företag som redan länge har varit enmansföretag. Dessa företag skulle oftare ha låtit bli att rekrytera, ifall de inte hade fått stöd för detta ändamål. Över 80 % av företagen anser att stödet för anställningen av den första arbetstagaren borde beviljas av arbets- och näringsbyråer, som en del av lönestöd, i stället för den nuvarande praxisen. På basen av undersökningsresultaten rekommenderar rapporten att ensamföretagarunderstödet i nuvarande form borde avvecklas samt att lönestödet och ensamföretagarunderstödet borde kombineras för att klargöra systemet för företags- och sysselsättningsstöden och gallra bort överlappningar.			
Kontaktperson vid ANM: Avdelningen för sysselsättning och företagande/Raimo Puhto, tfn 010 606 3688			
Asiasanat Nyckelord Key words			
understödet för ensamföretagare, företag, företagsamhet, arbetsgivare			
ISSN		ISBN	
1797-3562		978-952-227-529-5	
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages		Kieli Språk Language	
65		Suomi, finska, finnish	
		Hinta Pris Price	
		15 €	
Julkaisija Utgivare Published by		Kustantaja Förläggare Sold by	
Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy		Edita Publishing Oy / Ab / Ltd	

Tekijät Författare Authors		Julkaisuaika Publiceringstid Date	
Satu Aaltonen, Jarna Heinonen, Katri Luomala		April 2011	
		Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by	
		Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	
		Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment	
Julkaisun nimi Titel Title			
Evaluation of the effects and functioning of the subsidy for enterprise's first employment			
Tiivistelmä Referat Abstract			
This report on subsidy for enterprise's first employment evaluates the effects and functionality of the subsidy from the view-points of companies and Centres for Economic Development, Transport and the Environment (ELY). In addition, based on the findings suggestions for developing the subsidy are presented. The surveys conducted were targeted to companies (n=292) which have applied for the subsidy, and to ELY Centres (n=33) of the geographical areas entitled to the subsidy. The relevant information on the applied companies gathered during the application process has also been used in our analyses. The subsidy for enterprise's first employment aims to support the employment of the first worker in companies which have no employees. The amount of the subsidy is 30 percentages of the salary expenses during the first year, and 15 percentages during the second year. Since the summer 2007 the geographical area of the subsidy for enterprise's first employment has gradually enlarged from a few municipalities of eastern Finland and Lapland to cover most of the Finland by the end of the year 2010. The subsidy has been exploited especially in South-East Finland, Lapland, Northern Savo and North Karelia. The entrepreneurs were fairly satisfied with the realisation of the subsidy. The study shows that the companies and the ELY Centres were most unsatisfied with the payment process of the subsidy, and especially companies with small turnover criticized the time lag of getting the subsidy paid to a bank account. Less than a fifth of the entrepreneurs considered the support crucial for the recruitment. Less than half of the entrepreneurs were encouraged to employ the worker for a permanent full-time contract. The rest of the entrepreneurs would have employed the worker in any case, irrespective of the subsidy. Hence, the subsidy both encouraged for recruitment and promoted companies to establish permanent full-time contracts. The study indicates that the subsidy has the greatest role among the entrepreneurs who have worked alone for a long time. Many of these self-employed perceived that they would not have recruited without the subsidy. More than 80 percentages of the companies perceived that the pay subsidy would be a better option to organize the state subsidy for first employment. Based on the results, it is suggested that the subsidy for enterprise's first employment and the pay subsidy are merged in order to reduce the overlaps and to clarify the supply of state subsidies. Contact person within the MEE: Employment and entrepreneurship department/Raimo Puhto, tel. +358 10 606 3688			
Asiasanat Nyckelord Key words			
subsidy for enterprise's first employment, enterprises, industrial policy, employers, employment			
ISSN		ISBN	
1797-3562		978-952-227-529-5	
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages		Kieli Språk Language	Hinta Pris Price
65		Suomi, finska, finnish	15 €
Julkaisija Utgivare Published by		Kustantaja Förläggare Sold by	
Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy		Edita Publishing Oy / Ab / Ltd	

Yksinyrittäjätuen vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi

Yksinyrittäjätukikokeilu alkoi muutamasta Itä-Suomen ja Lapin kunnasta kesällä 2007 ja on laajentunut suureen osaan Suomea vuoden 2010 loppuun mennessä. Kokeilu päättyy vuoden 2011 lopussa. Tässä raportissa arvioidaan yksinyrittäjätuen vaikutusta yrittäjän ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen sekä yksinyrittäjätuen toimivuutta yritysten ja ELY-keskusten näkökulmista. Raportti tuo esiin myös tukeen liittyviä kehittämistarpeita. Arviointia varten kerättiin tietoa tukea hakeneilta yrityksiltä sekä tukialueilla sijaitsevilta ELY-keskuksilta. Näiden aineistojen lisäksi analyysissä on käytetty tuen hakuprosessin aikana kertyneitä yritysten taustatietoja. Vuoden 2011 aikana tehdään päätökset tuen tulevaisuudesta. Tämä raportti tarjoaa tietoa päätöksenteon tueksi.

Edita Publishing Oy
PL 800, 00043 Editä
Vaihde 020 450 00

Edita asiakaspalvelu
Puhelin 020 450 05
Faksi 020 450 2380

Edita-kirjakauppa Helsingissä
Kustantajien Kirjakulma
Sanomatalo, Elielinaukio 1
Puhelin 020 450 2566

Painettu
ISSN 1797-3554
ISBN 978-952-227-528-8

Verkkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-529-5

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY